

Michailas Bulgakovas

**MOLJERAS
(ŠVENTEIVŲ KABALA)**

4 veiksmų pjesė

Vertė
Valys Drazdauskas

Rien ne manque à sa gloire,

Il manqait à la nôtre.¹

1) Jo garbei nieko netrūksta,

Bet jo trūksta mūsų garbei.

VEIKĖJAI

Žanas Batistas Poklenas de Moljeras – įžymus dramaturgas ir aktorius

Madlena Bežar – aktorė

Armanda Bežar de Moljer – aktorė

Marieta Rival – aktorė

Šarlis Varle de Lagranžas – aktorius, pravarde „Registras“

Zacharijas Muaronas – garsus aktorius meilužis

Filiberas diu Kruazi – aktorius

Žanas Žakas Butonas – žvakių gesintojas ir Moljero tarnas

Liudvikas Didysis – Prancūzijos karalius

Markizas d'Orsinji – dvikovininkas, pravarde „Vienaaki, žegnokis!“

Markizas de Šaronas – Paryžiaus arkivyskupas

Markizas de Lesakas – kortininkas

Teisingasis batsiuovys – karaliaus juokdarys

Šarlatanas su klavesinu

Nepažįstamoji su kauke

Tėvas Bartolomėjus – klajojantis pamokslininkas

Brolis Jėga – Šventojo rašto Kabalos narys

Brolis Ištikimybė – Šventojo rašto Kabalos narys

Renė – perkaršusi Moljero auklė

Sufleris

Šventojo rašto Kabalos nariai su kaukėmis ir juodais apsiaustais. Dvariškiai. Muškietininkai ir kiti.

Veiksmas vyksta Paryžiuje Liudviko XIV laikais.

PIRMAS VEIKSMAS

Už uždangos girdėti kaip griaudžia labai duslus tūkstantinės minios kvatojimas. Prasiskleidžia uždanga – scenoje matome Pale-Rojalio teatrą. Sunkios portjeros. Žalia afiša su herbais ir ornamentu. Joje stambus užrašas: „KOMEDIANTAI PONO.“ ir toliau smulkesni žodžiai. Veidrodis. Krėslai. Kostiumai. Tarp dviejų grimo kambarių, ties užuolaida, kuri juos skiria, didžiulis klavesinas. Antrame grimo kambaryje – gana didelis kryžius, priešais kurį dega spingsulė. Pirmajame grimo kambaryje po kairei durys, daugybė lajinių žvakių (šviesos aiškiai nepagailėta). O antrajame grimo kambaryje ant stalo stovi vien tik žibintas spalvotais stiklais.

Iš visa ko be išimties - ir iš daiktų, ir iš žmonių (išskyrus Lagranžą) – jaučiama, kad tai nepaprastas įvykis. Visi nerimauja ir jaudinasi.

L a g r a n ž a s spektaklyje ne vaidina, sėdi grimo kambaryje giliai susimąstęs. Jis su tamsiu apsiaustu. Jis jaunas, gražus ir orus. Žibintas nudažęs jo veidą paslaptina šviesa.

Pirmajame grimo kambaryje B u t o n a s , nugarą į mus, prigludęs prie uždangos plyšio. Net iš jo nugaros matyti, kad reginiu jis godžiai smalsauja. Tarpdury kyšo Š a r l a t a n o snukis, Šarlatanas prideda ranką prie ausies – klausosi.

Girdėti kaip salė pratrūksta juoku, paskui nugriaudžia finalinis kvatojimas. Butonas čiumpa už kažkokių virvių ir garsai nutyla. Po akimirkos uždangos praskiepe pasirodo M o l j e r a s ir nubėga laipteliais žemyn į grimo kambarį. Š a r l a t a n a s kukliai pasišalina.

Moljeras užsidėjęs per didelį peruką ir karikatūrinį šalną. Rankose – dviašmenis kardas – palašas. Moljeras nusigrimavęs Sganareliu – nosis violetinė su karpa. Jis juokingas. Kaire ranka Moljeras laikosi susiėmęs už krūtinės kaip žmogus, kuris negaluoja širdim. Jo veidu žliaugia grimas.

MOLJERAS (*nusimeta apsiaustą, stengiasi atgauti kvapą*): Vandens!

BUTONAS: Tuojau. (*Paduoda stiklinę.*)

MOLJERAS: Uf. (*Geria, klausosi, akys išgąstingos.*)

Atsiveria durys; įbėga nusigrimavęs Polišineliu, d i u K r u a z i išpūstom akim.

DIU KRUAZI: Karalius ploja! (*Dingsta.*)

SUFLERIS (*pro uždangos praskiepa*): Karalius ploja!

MOLJERAS (*butonui*): Rankšluostį man! (*Šluosto kaklą, labai jaudinasi.*)

MADLENA (*nusigrimavusi, pasirodo uždangos praskiepe*): Greičiau! Karalius ploja!

MOLJERAS (*susijaudinęs*): Taip, taip, girdžiu. Tuoju! (*Prie uždangos žegnojasi.*) Švenčiausioji mergele, švenčiausioji mergele! (*Butonui.*) Atidenk visą sceną!

Butonas iš pradžių nuleidžia uždangą, skiriančią mus nuo scenos, o paskui didžiąją pagrindinę uždangą, skiriančią sceną nuo žiūrovų salės. Ir štai mes matome salę iš profilio. Ji yra kiek aukščiau negu grimo kambariai, tuščia. Skaisčiai žėri sietynuose vaškinės žvakės. Pačios salės nematyti, matyti tik kraštinė paauksuota ložė, bet ir ji tuščia. Jaučiama tik paslaptinga, nerimastinga pritemdytos salės mėlynuma.

Tarpduryje vėl pasirodo Š a r l a t a n o veidas. M o l j e r a s kopia į sceną taip, kad mes matome tik jo profilį. Jis lyg katinas vogčiom sėlina prie rampos, palenkęs kaklą, skrybėlės plunksnom šluoja grindis. Jam pasirodžius, salėje vienas nematomas žmogus pradeda ploti, ir tuoj pat pridurmu pasigirsta salėje griausmingi plojimai. Paskui stoja tyla.

MOLJERAS: Jūsų didenybe... Jūsų didenybe... Šviesiausiasis valdove... (*Pirmuosius žodžius jis taria šiek tiek mikčiodamas – buityje jis truputėlį mikčioja, bet paskui jo kalba išsilygina, ir jau iš pirmųjų žodžių paaiškėja, kad scenoje jis – aukščiausios klasės. Jo intonacijų, grimasų ir judesių ištekliai neišsemiami. Jo šypsena išsyk visus užkrečia.*) Valdovo trupės aktoriai, ištikimiausi ir klusniausi jūsų tarnai, įgaliojo mane padėkoti jums už tą negirdėtą garbę, kurią jūs mums suteikėte, apsilankydamas mūsų teatre... Ir štai, sere... jums aš nieko negaliu pasakyti.

Salėje pliūpteli lengvas juokas ir nuščiūva.

Mūza, mūza mana, o viliūge tu Talija!

Girdžiu aš kas vakaras tavo šaukimą...

Vos tik žvakės sušvinta Pale-Rojalyje

Deduos Sganarelį paruką – savo likimą.

Lenkiuos pagal rangą kiekvienam kuo žemiau, –

Taip reikia! Partery vietos po trisdešimt sū!

Aš, o sere, Paryžių juokinu... kad būtų linksmiau

Gyventi... rezgiu nesąmones kiek tik galiu.

Per salę perbėga juokas.

Bet ypač šiandien, o mūza komedijų,

Šaukiuosi tavęs... Man baisu šiam pasauly...

Argi taip lengva, ar lengva man intermedijoje

Juokinti Prancūzijos saulę!

Salėje sugriaudžia plojimai.

BUTONAS: Tai bent galva! Prasimanyk tu man saulę!

ŠARLATANAS (*pavydžiai*): Kada jis spėjo sukurti?

BUTONAS (*pasididžiudamas*): Jis nieko nekūrė. Ekspromtas.

ŠARLATANAS: Kaip tokie dalykai į galvą ateina!

BUTONAS: Tu šitaip nesugebėtum.

MOLJERAS (*staigiai keičia intonaciją*):

Mūsų dėlei jūs vargstate soste,

O aš tiktai niekingas komediantas.

Bet esu garsus – taip susiklostė,

Kad vaidinu jūsų laikais, Liudvike!

Didysis! (*Pakelia balsą*) Prancūzų!

(*Šaukia*) Karaliau!

(*Sviedžia skrybėlę į orą*)

Kas darosi salėje, negalima įsivaizduoti. Staugimas: „Tegyvuoja karalius!“ Žvakių liepsna gula. B u t o n a s ir Š a r l a t a n a s mojuoja skrybėlėm, šaukia, bet jų žodžių negirdėti. Pro staugimą prasiveržia gvardijos trimitų signalai.

L a g r a n ž a s stovi nejudėdamas prie savo žibinto, nusiėmęs skrybėlę. Ovacijos baigiasi. Stoja tyla.

LIUDVIKO BALSAS (*iš mėlynės*): Dėkoju Jums, ponas de Moljerai!

MOLJERAS: Jūsų klusniausi tarnai prašo jus pasižiūrėti dar vienos juokingos intermedijos, jeigu tik mes nespėjome jums pabosti.

LIUDVIKO BALSAS: O, su malonumu, ponas de Moljerai!

MOLJERAS (*šaukia*): Uždangą!

Didžioji uždanga paslepia žiūrovų salę ir tuoj už uždangos nuaidi muzika. B u t o n a s suskleidžia ir tą uždangą, kuri nuo mūsų skiria sceną, ir ji dingsta. Dingsta ir Š a r l a t a n o veidas.

MOLJERAS (*pasirėdęs grimu kambaryje, murma*): Parsidaviau!.. Užmušiu jį ir papjausiu!

BUTONAS: Ką dabar jis šią triumfo valandą sumanė papjauti?

MOLJERAS (*griebia Butoną už gerklės*): Tave!

BUTONAS (*rėkia*): Mane smaugia karališkajame spektaklyje!

Lagranžas sujuda prie žibinto, bet ir vėl sustingsta. Išgirdusios riksmą, įbėga M a d l e n a ir R i v a l , pastaroji beveik nuoga – ji persirenginėjo. Abi aktorės įsikimba į Moljero kelnes ir nori jį atplėšti nuo Butono – jis nepasiduoda, spardosi. Pagaliau jį atplėšia sykiu su Butono surduto gabalu. Moljerą parverčia į krėslą.

MADLENA: Iš proto išsikraustėt! Salėje viskas girdėti.

MOLJERAS: Paleiskite!

RIVAL: Ponas Moljerai! (*Ranka užčiaupia Moljerui burną.*)

Pro duris žvilgčioja susijaudinęs Š a r l a t a n a s .

BUTONAS (*žiūrėdamas į veidrodį, čiupinėja perplėštą surdutą*): Gražiai ir vikriai padaryta. (Moljerui.) Už ką?

MOLJERAS: Tai niešas... Nesuprantu, kam aš laikau prie savęs šitą kankintoją? Keturiasdešimt kartų vaidinome, viskas buvo gerai, o kai atvyko karalius, žvakė išvirto sietyne, vaškas varva ant parketo...

BUTONAS: Maestro, jūs pats, krėsdamas išdaigas, parvertėt tą žvakę.

MOLJERAS: Meluojį, nenaudėli!

Lagranžas pasideda ant rankų galvą ir tyliai verkia.

RIVAL: Jis teišus. Jūs su špaga užkliudėte žvakę.

MOLJERAS: Salėje juokas. Karalius nustebęs...

BUTONAS: Karalius – vienas iš gražiausiai išauklėtų žmonių Prancūzijoje – net nepastebėjo žvakės.

MOLJERAS: Atseit, aš pargrioviau? Aš? Ha... Tai už ką aš tave išplūdaų?

BUTONAS: Negalėčiau atsakyti, pone.

MOLJERAS: Beje, aš perplėšiau tavo surdutą.

Butonas mėšlungiškaį juokiasi.

RIVAL: O dieve, kaip aš atrodau! (*Stveria surdutą ir, juo prisidengus, išlekia.*)

DIU KRUAZI (*pasirodo uždangos praskiepe su žibintu*): Ponia Bežar, jums į sceną, į sceną, į sceną... (*Dingsta.*)

MADLENA: Bėgu. (*Išbėga.*)

MOLJERAS (*Butonui*): Tai imk šitą surdutą.

BUTONAS: Dėkoju. (*Nusivelka surdutą ir nusimauna kelnes, vikriai užsimauna Moljero kelnėmis su pinikais.*)

MOLJERAS: È... è... è... O kodėl ir kelnes?

BUTONAS: Maestro, jūs sutikite, kad neturėčiau jokio skonio, jeigu šitą puikų surduta sukergčiau su tokiomis kelnėmis. Malonėkite dirstelėti: juk tai ne kelnės, o sarmata. (*Velkasi surduta.*) Maestro, kišenėje aš sužvejojau dvi sidabrinės monetas ne per didžiausios vertės. Kaip įsakysite pasielgti su jomis?

MOLJERAS: Iš tikrųjų! Aš manau, apgavike, būtų geriausia jas atiduoti į muziejų. (*Taiso grimą.*)

BUTONAS: Ir aš taip manau. Taip ir padarysiu. (*Slepia kišenėje pinigus.*) Na, einu karpyti žvakių. (*Apsiginkluoja žvakinėmis žnyplėmis.*)

MOLJERAS: Prašyčiau nuo scenos nespoksoti į karalių.

BUTONAS: Kam jūs tai sakote, maestro? Aš taip pat išauklėtas – juk pagal kilmę esu prancūzas.

MOLJERAS: Tu prancūzas pagal kilmę ir mulkis pagal profesiją.

BUTONAS: Jūs pagal profesiją – didelis artistas, bet storžievis pagal charakterį. (*Dingsta.*)

MOLJERAS: Matyt, už nuodėmes dievas pakišo jį man Limože.

ŠARLATANAS: Ponas direktoriau! Ponas direktoriau!

MOLJERAS: Taip, taip, dar reikia su jumis... Štai koks dalykas, pone. Jūs man atleiskite, kalbėsiu atvirai – antrarūšis fokusėlis. Bet parterio publikai jis patiks. Visą savaitę per antraktus leisiu jus į sceną. Bet vis dėlto, kaip jūs tai padarote?

ŠARLATANAS: Tai paslaptis, ponas direktoriau.

MOLJERAS: Vis tiek aš sužinosiu. Duokit keletą akordų, tik tyliai.

Šarlatanas, mįslingai šypsodamasis, prieina prie klavesino, sėdasi ant taburetės taip, kad nesiektų klavišų, rankų pirštai skambina ore, klavišai juda, girdėti švelni melodija.

Velniai griebtų! (Puola prie klavesino, stengdamasis pagauti nematomas gijas.)

Šarlatanas mįslingai šypsosi.

Na gerai! Imkite rankpinigius. Čia kažkur spyruoklė, juk tiesa?

ŠARLATANAS: Ar per naktį klavesiną palikti teatre?

MOLJERAS: Žinoma. Negi daiginsite jį į namus.

Šarlatanas nusilenkia ir išeina.

DIU KRUAZI (*dirsteli su žibintu ir knyga*): Ponas de Moljerai! (*Dingsta.*)

MOLJERAS: Taip. (*Dingsta už uždangos ir tuoj vėl pasigirsta juokas.*)

Prasiskleidžia portjera į grimo kambarį, kuriame yra žalias žibintas, ir pasirodo Armanda. Ji žavingo veido ir primena Madleną. Jai septyniolika metų. Nori prasmukti pro Lagranžą.

LAGRANŽAS: Sustok!

ARMANDA: Ak, tai jūs, mielas Registre! Kodėl jūs čia tūnote kaip pelytė? O aš negalėjau atsižiūrėti karaliumi. Bet dabar skubu.

LAGRANŽAS: Spėsite. Dabar jis scenoje. Kodėl jūs mane vadinote Registru? Gal aš bodžiوسي tokia pravarde.

ARMANDA: Mielasis pone Lagranžai! Visa trupė labai gerbia jus ir jūsų rankraštį. Bet, jeigu pageidaujate, liausiuos jus šitaip vadinusi.

LAGRANŽAS: Aš jūsų laukiau.

ARMANDA: O kam?

LAGRANŽAS: Šiandien septynioliktoji ir aš pastačiau juodą kryželį registre.

ARMANDA: Tai gal kas nutiko ar kas iš mūsų trupės mirė?

LAGRANŽAS: Aš paženklinau šį negerą, juodą vakarą. Atsižadėkite jo.

ARMANDA: Ponas de Lagranžai, kas jums davė teisę kištis į mano reikalus?

LAGRANŽAS: Pikti žodžiai. Maldauju, netekėkite už jo!

ARMANDA: Ak, tai gal jūs įsimylėjote mane?

Už uždangos girdėti dusli muzika.

LAGRANŽAS: Ne, jūs man nepatinkate.

ARMANDA: Leiskite praeiti, gerbiamasis.

LAGRANŽAS: Ne. Jūs neturite teisės už jo tekėti. Jūs tokia jaunutė! Kreipiuosi į gražiausius jūsų jausmus.

ARMANDA: Trupėje visų protai pasimaišė, garbės žodis. O koks jūsų reikalas?

LAGRANŽAS: Pasakyti jums negaliu, bet tai didžiausia nuodėmė.

ARMANDA: A, paskalos apie mano seserį! Girdėjau. Nesąmonės! Net jeigu ir buvo tarp jų romanai, labai čia man! (*Mėgina pastūmusi Lagranžą praeiti.*)

LAGRANŽAS: Sustokit! Atsižadėkite jo! Jei ne, tai aš jus persmeigsiu! (*Išsitraukia špagą.*)

ARMANDA: Jūs pamišęs galvažudys. Aš...

LAGRANŽAS: Kas stumia jus į šitą nelaimę? Juk jūs nemylite jo. Jūs – mergaitė, o jis...

ARMANDA: Ne, aš myliu...

LAGRANŽAS: Atsižadėkite.

ARMANDA: Registre, aš negaliu. Mudu mylimės ir... (*Kužda Lagranžui į ausį.*)

LAGRANŽAS (*įsideda špagą*): Eikite, daugiau aš jūsų nebelaikau.

ARMANDA (*praeidama*): Jūs griebiatės smurto. Už tai, kad grasinote, dabar jūs būsite man šlykštus.

LAGRANŽAS (*jaudindamasis*): Atleiskite, norėjau jus išgelbėti. Atleiskite. (*Susisupa apsiaustu ir išeina, pasiėmęs savo žibintą.*)

ARMANDA (*Moljero grimo kambaryje*): Koks siaubas, koks siaubas!

MOLJERAS (*pasirodo*): A!...

ARMANDA: Maestro, visas pasaulis sukilo prieš mane!

MOLJERAS (*apkabina ją ir tą pat akimirką pasirodo Butonas*): A, velniai griebtų! (*Butonui.*) Štai ką padaryk: eik, patvarkysi partery žvakes.

BUTONAS: Ką tik ten buvau.

MOLJERAS: Na tai štai ką padaryk: nueik pas bufetininkę ir atnešk man grafiną vyno.

BUTONAS: Aš jau atnešiau. Štai!

MOLJERAS (*patyliais*): Tada štai kaip: prasmek skradžiai kur nors.

BUTONAS: Iš karto taip reikėjo sakyti. (*Eina.*) E-che-che... (*Tarpduryje.*) Maestro, malonėkite pasakyti, kiek jums metų?

MOLJERAS: Ką tai reiškia?

BUTONAS: Gvardijos raiteliai mane klausė.

MOLJERAS: Nešdinkis lauk!

Butonas išeina.

(*Užrakina duris.*) Pabučiuok mane.

ARMANDA (*pakimba jam ant kaklo*): Štai kur nosis, tai bent nosis. Po ja net palįsti negali.

Moljeras nusikabina nosį ir nusiima peruką, bučiuoja Armandą.

(*Kužda jam.*) Tu žinai, aš... (*Kužda jam kažką į ausį.*)

MOLJERAS: Mano mergyte... (*Galvoja.*) Dabar tai nebe baisu. Aš jau apsisprendžiau. (*Priveda ją prie kryžiaus.*) Prisieik, kad myli mane.

ARMANDA: Myliu, myliu, myliu...

MOLJERAS: Tu neapgausi manęs? Matai, mano veidas jau raukšlėtas, aš pradėdu žilti. Mane supa priešai ir aš tos gėdos nepakelsiu...

ARMANDA: Ne, ne! Kaip šitaip galima daryti!

MOLJERAS: Aš noriu pagyventi dar vieną gyvenimą! Su tavim! Ir neabejok, už tai aš atsilyginsiu, atsilyginsiu: aš tave sukursiu! Tu būsi viena iš pačių pirmųjų, tu būsi didelė artistė! Apie tai aš svajoju, taip ir bus! Bet atsimink: jeigu netęsėsi priesaikos, tu viską atimsi iš manęs.

ARMANDA: Aš nematau raukšlių tavo veide. Tu toks drąsus ir toks didis, tu negali turėti raukšlių. Tu – Žanas...

MOLJERAS: Aš – Batistas...

ARMANDA: Tu – Moljeras! (*Bučiuoja jį.*)

MOLJERAS (*juokiasi, paskui sako iškilmingai*): Rytoj mudu susituoksime. Beje, dėl šito man reikės nemaža pakelti...

Pasigirsta tolimų plovimų griaudėjimas. Į duris beldžiasi.

Ak, nebėra gyvenimo!

Ir vėl beldžiasi.

Šiandien Madlenos namuose mudu negalėsime susitikti. Todėl štai kaip padarykime: kai tik užges šviesos teatre, ateik prie šoninių durų, sode, ir lauk manęs, aš įleisiu tave čionai. Naktis be mėnulio.

Beldimas virsta trunkymu.

BUTONAS (*klykia už durų*): Maestro... Maestro...

Moljeras atidaro. Įeina B u t o n a s , L a g r a n ž a s ir V i e n a a k i s , apsilkęs Juodųjų Muškietininkų Kompanijos kostiumu ir su įkypu juodu raiščiu ant veido.

VIENAAKIS: Ponas de Moljeras?

MOLJERAS: Jūsų paklusniausias tarnas.

VIENAAKIS: Karaliaus liepiamas aš įteikiu jums užmokestį už vietą teatre – trisdešimt sū. (*Paduoda monetas ant pagalvėlės.*)

Moljeras bučiuoja monetas.

Bet kadangi pasidarbavote karaliui virš programos, esu jo įsakytas perduoti jums priemoką prie bilieta už tą eilėraščių, kuri sukūręs padeklamavote karaliui, – čia penki tūkstančiai livrų. (*Paduoda maišelį.*)

MOLJERAS: O karaliau! (*Lagranžui.*) Man penki šimtai livrų, o likusius išdalykite lygiomis teatro aktoriams tiesiog į rankas.

LAGRANŽAS: Dėkoju jums visų aktorių vardu. (*Paima maišelį ir išeina.*)

Tolumoje pasigirsta pergalingas gvardiečių maršas.

MOLJERAS: Atleiskite man, gerbiamasis, karalius išvyksta. (*Išbėga.*)

VIENAAKIS (*Armandai*): Madmuazel, aš esu didžiai laimingas, kad pasitaikė man proga... kch... kch... ir aš galiu jums... Juodųjų Muškietininkų Kompanijos kapitonas d'Orsinji.

ARMANDA (*pritūpdama*): Armanda Bežar. Tai jūs išgarsėjęs fechtuotojas ir galite kiekvieną persmeigti?

VIENAAKIS: Kch... Kch... O jūs, madmuazel, tikriausiai vaidinate šitoj trupėj?

BUTONAS: Prasideda. Koks lengvabūdis tas mano maestro!

VIENAAKIS (*nustebęs žiūri į Butono kelnų pinikus*): Jūs man kažką sakėte, gerbiamasis?

BUTONAS: Ne, pone.

VIENAAKIS: Vadinasi, jūs mėgstate kalbėtis pats su savimi.

BUTONAS: Iš tikrųjų taip, pone. Žinote, vienu metu aš buvau ėmęs kalbėti pro miegus.

VIENAAKIS: Ką jūs sakote?

BUTONAS: Dievaži. Ir įsivaizduokite, koks kuriozas...

VIENAAKIS: Po velnių! Žegnokis... (*Armandai.*) Jūsų veidas, madmuazel...

BUTONAS (*įsiterpdamas*): ... kaip papaikęs rėkdavau pro miegus... Aštuoni geriausi Limožo daktarai gydė mane...

VIENAAKIS: Tikiuosi, jie padėjo jums?

BUTONAS: Ne, pone. Per tris dienas jie aštuonis kartus man kraują leido, ir aš gulėjau nė pajudėti negalėdamas, gavęs paskutinį patepimą.

VIENAAKIS (*pabodęs*): Mieliausiasis, jūs esate originalas. Žegnokis. (*Armandai*.) Aš norėčiau tikėti, madmuazel... Kas jis toks?

ARMANDA: Ak, pone, tai žvakių gesintojas... Žanas Žakas Butonas.

VIENAAKIS (*su priekaištu*): Mieliausiasis, kada kitą kartą aš su malonumu pasiklausysiu apie tą jūsų paistalą pro miegus.

Įeina Moljeras.

Turiu garbę atsisveikinti. Bėgu pasivyti karaliaus.

MOLJERAS: Viso geriausio.

Vienaakis išeina.

ARMANDA: Iki pasimatymo, maestro.

MOLJERAS (*palydi ją*): Naktis be mėnulio, aš lauksiu. (Butonui.) Paprašyk pas mane užėiti ponią Madleną Bežar. Gesink šviesas. Eik namo.

Butonas išeina. Moljeras persirengia. Susijaudinus įeina Madlena.

MOLJERAS: Madlena, labai svarbus reikalas.

Madlena griebiasi už širdies, sėdasi.

Aš nutariau vesti.

MADLENA (*negyvu balsu*): Ką?

MOLJERAS: Tavo seserį.

MADLENA: Maldauju, sakyk, kad tu pajuokavai.

MOLJERAS: Dievas su tavim!

Šviesos teatre pradeda gesti.

MADLENA: O aš?

MOLJERAS: Ką gi, Madlena, mudu sieja tvirta draugystė, tu ištikimiausia mano draugė, bet mudu vienas antro jau seniai nebemylime...

MADLENA: Atsimeni, kaip prieš dvidešimt metų tu sėdėjai kalėjime. Kas tau nešiojo valgyti?

MOLJERAS: Tu.

MADLENA: O kas dvidešimt metų tave slaugė?

MOLJERAS: Tu, tu.

MADLENA: Šunies, kuris visą gyvenimą saugojo namus, ir tai niekas neišveja lauk... Na, o tu, Moljerai, gali išvyti. Tu baisus žmogus, Moljerai, aš tavęs bijau.

MOLJERAS: Nekankink manęs. Aistros aš esu pagautas.

MADLENA (*Staiga puola ant kelių, šliaužia prie Moljero*): A? O vis dėlto pakeisk savo sprendimą, Moljerai. Padarykime taip, tartum šito pokalbio iš viso nebuvo. A? Einam namo, tu uždegsi žvakes, o aš ateisiu pas tave... Tu man paskaitysi trečiąjį „Tartiufo“ veiksma. A? (*Meilikaudama.*) Pagal mane, tai genialus veikalas... O jeigu tau prireiks pasitarti, su kuo tu pasitarsi, su kuo tu pasitarsi, Moljerai? Juk ji dar mergiščia... Žinok, tu jau susenai, Žanai Baptistai, štai ir tavo smilkinys pražilęs... Tu mėgsti šiltą pūslę. Aš tau viską padarysiu... Įsivaizduok, žvakė dega... Pakursime židinį ir bus puiku. O jeigu... jeigu tu netveri... o, aš pažįstu tave... Mesk akį į Rival... Argi ji neverta?

MOLJERAS: Atsipeikėk. Ką tu čia kalbi? Kokį vaidmenį pasirenki? (*Šluostosi prakaitą.*)

MADLENA (*pakildama, įnirtusi*): Vesk, ką nori, bet tik ne Armandą! O, prakeikta ta diena, kada aš ją atsivežiau į Paryžių!

MOLJERAS: Tyliau, Madlena, tyliau, prašau tave. (*Pakuždom.*) Aš privalau ją vesti... Per vėlu. Privalau. Supranti?

MADLENA: Ak, šit kaip. Dieve mano, dieve! (*Pauzė.*) Daugiau nebekovosiu, neturiu jėgų. Daryk, kaip išmanai. (*Pauzė.*) Moljerai, man tavęs gaila.

MOLJERAS: Tu nenutrauksi su manim draugystės?

MADLENA: Nesiartink prie manęs, maldauju! (*Pauzė.*) Tai va – aš palieku teatrą.

MOLJERAS: Keršiji?

MADLENA: Dievas mato, ne. Šiandien buvo paskutinis mano spektaklis. Aš pavargau...
(*Šypsosi.*) Aš vaikščiosiu į bažnyčią.

MOLJERAS: Tu nepalenkiama. Iš teatro gautum pensiją. Tu nusipelnei.

MADLENA: Taip.

MOLJERAS: Kai tavo širdgėla aprims, tikiuosi, grąžinsi man savo palankumą ir mudu susitikinėsime.

MADLENA: Ne.

MOLJERAS: Tu ir su Armanda nenorėsi matytis?

MADLENA: Su Armanda aš matysiuos. Armanda nieko neprivalo žinoti. Supratai? Nieko.

MOLJERAS: Taip...

Šviesos visur užgeso.

(*Uždega žibintą.*) Vėlu, eime, palydėsiu tave iki namų.

MADLENA: Ne, dėkui, nereikia. Leisk man dar valandėlę pasėdėti pas tave...

MOLJERAS: Bet tu...

MADLENA: Tuoj išeisiu, nesirūpink. Eik.

MOLJERAS (*susisupa apsiaustu*): Lik sveika. (*Išaina.*)

Madlena sėdi prie spingsulės, susimąsčiusi murma. Pro uždangą prasiskverbia žibinto šviesa, įeina L a g r a n ž a s .

LAGRANŽAS (*oriu balsu*): Kas dar pasiliko teatre po spektaklio? Kas čia? Tai jūs, ponio Bežar? kažkas atsitiko, taip? Aš žinau.

MADLENA: Aš galvoju, Registre.

Pauzė.

LAGRANŽAS: Jūs neturėjote jėgų jam prisipažinti?

MADLENA: Per vėlu. Dabar jau nebegalima šito pasakyti. Tebūsiu nelaiminga aš viena, o ne visi trys. (*Pauzė.*) Jūs riteris, Lagranžai, ir jums vienam aš pasakiau savo paslaptį.

LAGRANŽAS: Ponia Bežar, aš didžiuojuos, kad jūs pasitikite manimi. Aš mėginau ją atkalbėti, bet man tai nepavyko. Niekas niekad nesužinos. Eime, aš jus palydėsiu.

MADLENA: Ne, dėkui, aš noriu viena pagalvoti. (*Atsistoja.*) Lagranžai, (*šypsodamasi*), šiandien aš palieku teatrą. Likite sveiki. (*Eina.*)

LAGRANŽAS: O vis dėlto aš jus palydėsiu.

MADLENA: Ne. Apžiūrinėkite toliau patalpas. (*Dingsta.*)

LAGRANŽAS (*prieina prie tos vietos, kur anksčiau sėdėjo; stato ant stalo žibintą ir, žalios šviesos apšviestas, atskleidžia knygą, kalba ir rašo*): „Vasario septynioliktoji. Suvaidintas karaliaus garbei spektaklis. Šitą garbę paženklinu, nupiešdamas leliją. Po spektaklio tamsoje aptikau ponią Madleną Bežar, ištiktą didelio sielvarto. Ji paliko sceną...“ (*Deda plunksną.*) Priežastis? Teatre siaubingas įvykis – Žanas Batistas Poklenas de Moljeras, nežinodamas, kad Armanda ne ponios Madlenos Bežar sesuo, bet duktė, veda ją... Šito rašyti negalima, bet šitą siaubingą dalyką paženklinu juodu kryžiumi. Ir niekas iš palikuonių šitos mįslės niekad neįspės. Septynioliktoji baigėsi. (*Ima žvintuvą ir išeina.*)

Kurį laiką tamsu ir tylu, vėliau iš klavesino plyšių ima sklisti šviesa, spynose pasigirsta muzika. Dangtis pakyla ir iš klavesino išlipa dairydamasis kaip vagis Muaronas. Šitam berniūkščiui gal penkiolika metų, jis gražaus, ydingo ir iškankinto veido. Apiplyšęs, purvinas.

MUARONAS: Išėjo. Išėjo. Velniai jus griebtų, šėtonai ir velniai... (*Žliumbia.*) Aš nelaimingas berniukas, purvinas... jau dvi dienos, kai negaunu pamiegoti... Niekad aš negaunu pamiegoti... (*Kūkčioja, stato žibintą, krinta ir užmiega.*)

Pauzė. Paskui atplaukia žibintuvėlio šviesa ir Moljeras vogčiomis įveda Armandą. Ji su tamsiu apsiaustu. Armanda suklinka. Muaronas staiga pabunda, jo veidas pilnas išgąščio, jis dreba.

MOLJERAS (*rūsčiai*): Prisipažink, kas tu toks?

MUARONAS: Ponas direktoriau, nenudurkite manęs, aš ne vagis, aš Zacharijas, nelaimingasis Muaronas...

MOLJERAS (*nusikvatojės*): Supratau! Tai bjaurybė tas Šarlatanas!..

UŽDANGA

ANTRAS VEIKSMAS

Karaliaus priimamasis. Visur daugybė šviesų. Balti laiptai kyla nežinia kur. Prie kortų stalo m a r k i z a s d e L e s a k a s lošia kortomis su L i u d v i k u. Daugybė nepaprastai prabangiai apsirengusių dvariškių stebi de Lesaką. Priešais jį krūva aukso, auksinių monetų prižerta ir ant kilimo. Lesako veidu žliaugia prakaitas. Sėdi tik Liudvikas, visi kiti stovi. Visi be skrybėlių. Liudvikas, apsirengęs baltojo muškietininko kostiumu, šauniai užsivožęs skrybėlę su plunksna, ant krūtinės ordino kryžius, auksiniai pentinai, kardas. Už jo krėslo stovi V i e n a a k i s, vadovauja karaliaus lošimui. Čia pat nejudėdamas stovi Muškietininkas su muškieta, nenuleisdamas nuo Liudviko akių.

DE LESAKAS: Trys valetai, trys karaliai.

LIUDVIKAS: Ką jūs pasakysite.

VIENA AKIS (*staiga*): Atleiskite, sere. Kortos sužymėtos, žegnokis!

Dvariškiai nustērsta. Pauzė.

LIUDVIKAS: Jūs atėjote pas mane lošti sužymėtomis kortomis?

DE LESAKAS: Taip, jūsų didenybe. Mano dvaras taip nusmuko...

LIUDVIKAS (*Vienaakiui*): Sakykite, markize, kaip aš šiuo keistu atveju privalau pasielgti pagal kortų lošimo taisykles?

VIENA AKIS: Sere, jūs privalote vožti jam per snukį su žvakide. Tai visų pirmiausia...

LIUDVIKAS: Kokia nemaloni taisyklė! (*Ima kandeliabrą.*) Šita žvakidė sveria apie penkiolika svarų... Manau, kad reikėtų statyti lengvesnes.

VIENA AKIS: Leiskite man.

LIUDVIKAS: Ne, nesivarginkit. Na, o toliau kaip jūs sakote...

DVARIŠKIAI (*vienu balsu, neištverę*): Išplūsti jį paskutiniaisiais žodžiais kaip šunį.

LIUDVIKAS: A, puiku. Malonėkite surasti tą... kur jis?

Dvariškiai puola į visas puses. Balsai: „Duokite šen batsiuvi! Karalius reikalauja, duokite Teisingąjį Batsiuvi!“

(De Lesakui.) Na, o sakykite, kaip tai padarote?

DE LESAKAS: Nagu, jūsų didenybe. Pavyzdžiui, ant damų aš padėjau po nuliuką...

LIUDVIKAS (*susidomėjęs*): O ant valetų?

DE LESAKAS: Po kreivą kryželiuką, sere.

LIUDVIKAS: Nepaprastai įdomu. O kaip įstatymai žiūri į tokius darbelius?

DE LESAKAS (*pagalvojęs*): Neigiamai, jūsų didenybe.

LIUDVIKAS (*su užuojauta*): Na, ir ką jums gali padaryti už tai?

DE LESAKAS (*pagalvojęs*): Gali į kalėjimą pasodinti.

TEISINGASIS BATSIUVYS (*Jeina su triukšmu*): Einu, bėgu, lekiu, jau čia. Štai aš. Jūsų didenybe, sveiki. Didysis monarchai, kas nutiko? Kurį čia reikia atsakančiai išplūsti?

LIUDVIKAS: Teisingasis Batsiuvy, aure markizas sėdo su manim lošti sužymėtomis kortomis.

TEISINGASIS BATSIUVYS (*prislėgtas, de Lesakui*): Vaje! Na ką gi tu?.. Negi išprotėjai? Juk turguje, jeigu šitaip iš trijų lapų loštum, tau bematant snukį sumaltų. Ar gerai aš jį išplūda, valdove?

LIUDVIKAS: Dėkui.

TEISINGASIS BATSIUVYS: Aš obuoliuką paimsiu.

LIUDVIKAS: Teikitės paimti. Markize de Lesakai, o jūs imkite savo laimikį.

De Lesakas kemša į kišenes auksą.

TEISINGASIS BATSIUVYS (*susijaudinęs*): Jūsų didenybe, kaip čia dabar... jūs juokaujate?!

LIUDVIKAS (*į erdvę*): Hercoge, jeigu neapsunkinčiau jūsų, patupdykite markizą de Lesaką vienam mėnesiui į kalėjimą. Duokite jam žvakę ir kaladę kortų – tegu jis sau piešia kryželius ir

nuliukus. Paskui pasiūskite jį į dvarą – drauge su tais pinigais. (*De Lesakui.*) Padarykite ten tvarką. Ir štai dar kas: kortomis daugiau nebeloškite, nujaučiu, kitą kartą jums gali ir nepasisiekti.

DE LESAKAS: O sere...

Balsas: „Sargyba!“ De Lesaką išveda.

TEISINGASIS BATSIUVYS: Nešdinkis iš rūmų!

VIENAAKIS: Šunsnukis!

Kamerdineriai pagyvėja. Ties Liudviku lyg iš po žemės atsiranda stalas. Valgyti padėta vienam.

ŠARONAS (*atsiradęs prie židinio.*): Jūsų didenybe, leiskite man pristatyti jums klajūną pamokslininką, tėvą Bartolomėjų?

LIUDVIKAS (*pradėjęs valgyti*): Myliu visus savo pavaldinius, jų tarpe ir klajūnus. Pristatykite man jį, arkivyskupe.

Dar už durų girdėti, kaip kažkas keistai ima giedoti. Atsiveria durys ir pasirodo Bartolomėjus. Visų pirma, jis basas, o antra – apiplyšęs, bjauriai apžėlęs, susijuosęs virve, akys lyg bepročio.

BARTOLOMĖJUS (*šokuoja, gieda*): Mes pakvaišėliai Kristuje!

Visi nustebę, išskyrus Liudviką. Brolis Ištikimybė-- veido išraiška kaip per pasninką ir ilga nosimi, tamsiu surdutu – atsiskiria nuo dvariškių būrio ir prisėlina prie Šarono.

VIENAAKIS (*žiūrėdamas į Bartolomėjų, tyliai.*): Siaubingasis vaike, žegnokis.

BARTOLOMĖJUS: Visų garbingiausias pasaulio karaliau. Aš atėjau tau pranešti, kad tavo karalystėje pasirodė antikristas.

Dvariškių veiduose apstulbimas.

Tavo sosto papėdę graužia nuodingas kirminas, bedievis. Jis vadinasi Žanas Batistas Moljeras. Sudegink jį aikštėje kartu su tuo jo „Tartiufu“, kuriame išniekinamas dievas. Viso pasaulio ištikimieji bažnyčios vaikai šito reikalauja.

Brolis Ištikimybė, išgirdęs žodį „reikalauja“, griebiasi už galvos. Šarono veidas pasikeičia.

LIUDVIKAS: Reikalauja? Iš ko gi jie reikalauja.

BARTOLOMĖJUS: Iš tavęs, valdove.

LIUDVIKAS: Iš manęs? Arkivyskupe, čia iš manęs kažko reikalauja.

ŠARONAS: Atleiskite, valdove. Šiandien jis, matyt, papaiko. O man niekas apie tai nepranešė. Tai aš kaltas.

LIUDVIKAS (*į erdvę*): Hercoge, jeigu neapsunkinsiu jūsų, pasodinkite tėvą Bartolomėjų trims mėnesiams į kalėjimą.

BARTOLOMĖJUS (*šaukia*): Per tą antikristą kenčiu!

Sujudimas – tėvas Bartolomėjus dingsta lyg jo ir nebūtų buvę. Liudvikas valgo.

LIUDVIKAS: Arkivyskupe, prieikite prie manęs. Aš noriu intymiai su jumis pasikalbėti.

Dvariškių minia pasitraukia prie laiptų. Pasitraukia ir muškietininkas. Liudvikas lieka dviese su Šaronu.

Ar jis išprotėjęs?

ŠARONAS (*tvirtai*): Taip, valdove, jis išprotėjęs, bet jo širdis – tikrojo dievo tarno.

LIUDVIKAS: Arkivyskupe, jūs manote, kad tas Moljeras pavojingas?

ŠARONAS (*tvirtai*): Valdove, tai šėtonas.

LIUDVIKAS: Hm. Vadinasi, jūs tos pačios nuomonės, kaip ir Bartolomėjus?

ŠARONAS: Taip, valdove, tos pačios. Sere, išklauskite mane. Jūsų didingo ir pergalingo viešpatavimo niekas niekad nesudrums, kol jūs mylėsite...

LIUDVIKAS: Ką?

ŠARONAS: Dievą.

LIUDVIKAS (*nuimdamas skrybėlę*): Aš jį myliu.

ŠARONAS (*pakėlęs ranką*): Jisai – ten, o jūs – žemėje, ir daugiau nieko nėra.

LIUDVIKAS: Taip.

ŠARONAS: Valdove, tavo galybei nėra ir niekada nebus ribų, kol tikėjimo šviesa šviečia tavo valstybėje.

LIUDVIKAS: Myliu tikėjimą.

ŠARONAS: Todėl, valdove, drauge su palaimintuoju Bartolomėjum maldauju tave – stok už tikėjimą.

LIUDVIKAS: Manote, kad tasai įžeidė tikėjimą.

ŠARONAS: Taip, valdove.

LIUDVIKAS: Tas įžūlus aktorius yra talentingas. Gerai, arkivyskupe, aš stosiu už tikėjimą... Bet (*pritildęs balsą*) aš pamėginsiu jį pataisyti, jis gali mano viešpatavimo garbei patarnauti. Bet jeigu jis leis sau dar vieną įžūlybę, aš jį nubausiu. (*Pauzė.*) O tas jūsų palaimintasis myli karalių?

ŠARONAS: Taip, valdove.

LIUDVIKAS: Arkivyskupe, po trijų dienų išleiskite vienuolį, bet įdėkite jam į galvą, kad, kalbant su Prancūzijos karaliumi, negalima vartoti žodžio „reikalauja“.

ŠARONAS: Telaimina tave dievas, valdove, ir tepasiekia tavo baismės ranka tą bedievį!

Balsas: „Jūsų didenybės tarnas ponas de Moljeras!“

LIUDVIKAS: Kvieskit.

MOLJERAS (*jeina, iš tolo nusilenkia Liudvikui, praeina pro didžiai susidomėjusius dvariškius. Jis labai pasenęs, veidas liguistas, pilkas.*): Sere!

LIUDVIKAS: Ponas de Moljera, aš vakarieniauju, ar jūs nieko prieš?

MOLJERAS: O sere!

LIUDVIKAS: Gal ir jūs su manim? (*I erdvę.*) Kėdę, dar vieną lėkštę.

MOLJERAS (*išblykšdamas*): Jūsų didenybe, šitos garbės aš negaliu priimti. Atleiskite man.

Bematant atsiranda kėdė ir Moljeras sėdasi ant jos kraštelio.

LIUDVIKAS: Kaip jūs žiūrite į viščiuką?

MOLJERAS: Tai mėgstamiausias mano patiekalas, valdove. (*Maldaudamas.*) Leiskite man atsistoti.

LIUDVIKAS: Valgykite. Kaip laikosi mano krikštasūnis?

MOLJERAS: Didžiausia nelaimė mane ištiko, valdove, mano kūdikis mirė.

LIUDVIKAS: Kaip, ir antrasis?

MOLJERAS: Mano vaikai negyvena, valdove.

LIUDVIKAS: Nereikia nusiminti.

MOLJERAS: Jūsų didenybe, Prancūzijoje nebuvo tokio atsitikimo, kad su jumis būtų kas nors vakarieniavęs. Aš jaudinuosi.

LIUDVIKAS: Prancūzija, ponas de Moljerai, priešais jus štai šitame krėslė. Ji valgo viščiuką ir visai nesijaudina.

MOLJERAS: O sere, pasaulyje tik jūs vienas galite šitaip pasakyti.

LIUDVIKAS: Sakykite, ką artimiausiu metu padovanos karaliui talentinga jūsų plunksna?

MOLJERAS: Valdove... tai, kas galėtų... prisidėti... (*Jaudinasi.*)

LIUDVIKAS: Aštriai rašote. Bet žinokite, kad yra temų, kurias reikėtų liesti atsargiau. Sutikite, kad rašydamas „Tartiufą“ jūs buvote neatsargus. Dvasininkus reikia gerbti. Tikiuosi, kad mano rašytojas negali būti bedievis.

MOLJERAS (*išsigandęs*): Susimildami... jūsų didenybe...

LIUDVIKAS: Tvirtai tikėdamas, kad ateityje jūs savo kūrybą nukreipsite teisingu keliu, aš jums leidžiu Pale-Rojalyje vaidinti „Tartiufą“.

MOLJERAS (*pagautas keistos nuotaikos*): Myliu tave, karaliau! (*Didžiai susijaudinęs.*) Kur arkivyskupas de Šaronas? Jūs girdite? Jūs girdite?

Liudvikas pakyla. Balsas: „Karalius baigė vakarienę!“

LIUDVIKAS (*Moljerui*): Šiandien jūs man paklosite lovą.

Moljeras pagriebia nuo stalo dvi žvakides ir eina priešaky. Paskui jį eina Liudvikas ir, lyg vėjui pūstelėjęs, viskas jam einant prasiskiria.

MOLJERAS (*šaukia monotoniškai*): Kelią karaliui! Kelią karaliui! Žiūrėkite, arkivyskupe, jūs manęs nebepaliesite! Kelią karaliui!

Viršuj sugriaudžia trimitai.

Man leista statyti „Tartiufą“. (*Dingsta su Liudviku.*)

Išeina visi dvariškiai, ir scenoje lieka tik Šaronas ir Brolis Ištikimybė, abu juodai apsirengę.

ŠARONAS (*prie laiptų*): Ne, tavęs karalius nepataisys. Visagalis dieve, apginkluok mane ir nuvesk šito bedievio pėdsakais, kad aš jį galėčiau užklupti! (*Pauzė.*) Jis dar nuriedės nuo šitų laiptų! (*Pauzė.*) Prieikite prie manęs, Broli Ištikimybė.

Brolis Ištikimybė prieina prie Šarono.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Kas galėjo žinoti, kad jie leptelės žodį „reikalauja“?

ŠARONAS: Reikalauja!

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Reikalauja. (*Pauzė.*)

ŠARONAS: Jūs suradote tą moterį.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Taip, arkivyskupe, viskas padaryta. Ji nusiuntė raštelį ir pati jį atveš.

ŠARONAS: Ar jis važiuos su ja?

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Su ta moterim? O, būkite tikras!

Laiptų viršuje pasirodo Vienaaakis. Šaronas ir Brolis Ištikimybė dingsta.

VIENAAKIS (*džiaugiasi pats vienas*): Gaudė tas kunigpalaikis antikristą, o sugriebė... tris mėnesius kalėjimo! Tikrasis dieve, padė...

TEISINGASIS BATSIUVYS (*išlindęs iš po laiptų*): Tu, Žegnokis?

VIENAAKIS: Na, sakykim, kad aš. Tu galėtum mane vadinti tiesiog markizu d'Orsinji. Ko tau reikia?

TEISINGASIS BATSIUVYS: Turiu tau raščiuką.

VIENAAKIS: Nuo ko?

TEISINGASIS BATSIUVYS: Galai žino, aš ją parke sutikau, ji buvo su kauke.

VIENAAKIS (*skaitydamas raštelį*): Hm... kokia gi čia moteris?

TEISINGASIS BATSIUVYS (*atidžiai apžiūrinėdamas raštelį*): Manau, laisvo elgesio.

VIENAAKIS: Kodėl?

TEISINGASIS BATSIUVYS: Todėl, kad raštelius rašinėja.

VIENAAKIS: Kvailys.

TEISINGASIS BATSIUVYS: O ko tu mane plūsti?

VIENAAKIS: Na, o ji ar gražaus sudėjimo?

TEISINGASIS BATSIUVYS: Šitą dalyką tai jau tu pats sužinosi.

VIENAAKIS: Teisybę sakai. (*Išėina susimąstęs.*)

Šviesos gęsta ir prie durų, lyg vaiduokliai, pasirodo juodi m u š k i e t i n i n k a i. Balsas viršuj laiptų, pratisai: „Karalius miega!“. Kitas balsas, toluoj: „Karalius miega!“

TEISINGASIS BATSIUVYS: Numigsiu ir aš.

Gulasi ant kortų stalo, susisupa portjera su herbais taip, kad kyšo tik jo siaubingi batai. Rūmai išnyksta tamsoje...

... ir pasirodo Moljero butas. Dienos metas. Klavesinas atvertas. M u a r o n a s, puošniai išsipustęs, labai gražus, dvidešimt dvejų metų vyras, skambina švelnią melodiją. A r m a n d a, nenuleisdama nuo jo akių, klausosi, sėdėdama krėsle. Muaronas liaujasi skambinęs.

MUARONAS: Na, motule, tai kaip jums patinka mano skambinimas?

ARMANDA: Ponas Muaronai, aš jau prašiau nevadinti manęs motule.

MUARONAS: Visų pirma, gerbiamoji, aš ne Muaronas, bet ponas de Muaronas. Štai kaip! Che-che. Cho-cho.

ARMANDA: Tai gal tupėdamas klavesine gavote titulą?

MUARONAS: Tegu jį galas, tą klavesiną. Jis apsidengė užuomaršties dulkėmis. Tai buvo seniai. Dabar aš garsus aktorius, kuriam ploja Paryžius. Che-che. Cho-cho.

ARMANDA: Aš patariu jums neužmiršti, kad tai mano vyro nuopelnas. Jis jus ištraukė už purvinos ausies iš klavesino.

MUARONAS: Ne už ausies, bet už nemažiau purvinų kojų. Tėvas – nieko negali sakyti – padoriausia būtybė, bet pavydus kaip šėtonas, ir baisaus būdo.

ARMANDA: Galėčiau pasveikinti savo vyrą. Nuostabų akiplėšą įsūnijo.

MUARONAS: Akiplėša aš, teisybė, taip jau yra... Toks jau mano būdas... Bet koks aš aktorius! Nėra Paryžiuje aktoriaus, kuris man prilygtų. (*Visai be reikalo džiugauja, kaip žmogus, pats sau užsitraukdamas bėdą.*)

ARMANDA: Ak, koks akiplėša! O Moljeras?

MUARONAS: Ką čia kalbėti... Tik tai trys ir esame: maestro ir aš.

ARMANDA: O kas trečiasis?

MUARONAS: Jūs, mama, jūs, mano pati įžymiausia aktorė. Jūs, Psichėja. (*Tyliai akomponuoja pats sau, deklamuoja.*) Pavasarį miškuos... skrajoja dievas...

ARMANDA (*dusliai*): Pasitrauk nuo manęs.

MUARONAS (*kaire ranka apkabinęs Armandą, dešine akomponuoja*): Grakštumas koks... Amūras štai...

ARMANDA: Strėle grasina... nepiktai... (*Sunerimusi.*) Kur Butonas?

MUARONAS: Nebijok, ištikimiausias tarnas išėjo į turgų.

ARMANDA (*deklamuoja*): Deivė Venera mums atsiuntė meilę. Prisiglausk, mylimasis, sujudink man kraują. (*Krūpteli, užsimerkia.*) Niekšas! (*Neramiai.*) Kur Rene?

MUARONAS: Senutė virtuvėje. Mama, einam į mano kambarį...

ARMANDA: Jokiu būdu, švenčiausiąja mergele prisiekiu!

MUARONAS: Einam pas mane.

ARMANDA: Tu pavojingiausias žmogus Paryžiuje. Tebūnie prakeikta valanda, kai jis tave ištraukė iš klavesino.

MUARONAS: Mama, eime...

ARMANDA: Prisiekiu švenčiausiąja mergele, ne. *(Atsistoja.)* Neisiu! *(Eina ir dingsta su Muaronu už durų.)*

Muaronas užrakina duris.

ARMANDA: Kam, kam tu rakini duris? *(Dusliai.)* Tu mane pražudysi.

Pauzė. Įeina B u t o n a s su krepšiu daržovių, kyšo morkų galiukai.

BUTONAS *(suklūsta, stato krepšį ant grindų):* Keista! *(Nusiauna batus, sėlina prie durų, klausosi.)* Ak, koks plėšikas! Bet, ponai, aš čia niekuo dėtas... nieko nemačiau, nieko negirdėjau ir nieko nežinau... Dangiškasis karaliau, jįsai pareina! *(Slepiasi, palikęs ant grindų krepšį ir batus.)*

Įeina M o l j e r a s, pasideda lazdą ir skrybėlę, nieko nesuprasdamas žiūri į batus.

MOLJERAS: Armanda!

Staiga pasisuka raktas spynoje. Moljeras puola prie durų, Armanda už durų suklinka, už durų triukšmas, paskui išbėga Muaronas, rankoje nusitvėręs savo peruką.

MUARONAS: Kaip jūs drįstate?

MOLJERAS *(išbėga iš paskos):* Niekšas! *(Dusdamas.)* Netikiu, netikiu savo akimis!!! *(Sudrimba krėsle. Raktas spynoje pasisuka.)*

ARMANDA *(už durų):* Žanai Batistai, atsikvošėk!

B u t o n a s pasirodo tarpdurų, dirsteli ir vėl dingsta.

MOLJERAS *(grasina kumšiu į duris):* Tai, vadinasi, tu valgei mano duoną ir už tai atsilygindamas, nuplėšei man garbę!

MUARONAS: Jūs drįsote mane mušti. Saugokitės! *(Stveria už špagos rankenos.)*

MOLJERAS: Tuoju pat mesk špagą, bjaurybe!

MUARONAS: Stokit į dvikovą!

MOLJERAS: Aš? (*Pauzė.*) Lauk iš mano namų!

MUARONAS: Jūs beprotis, štai kas, tėve. Tikras Sganarelis.

MOLJERAS: Bjaurus valkata! Aš tave atšildžiau, bet aš tave ir į bedugnę nutrenksiu. Tu vaidinsi mugėse. Zacharijau Muaronai, nuo šios dienos tu nebedirbi Pale-Rojalio teatre. Eik.

MUARONAS: Šit kaip, jūs mane vejate iš teatro?

MOLJERAS: Išeik, įsūnytas vagie!

ARMANDA (*už durų, baisiausiai sunerimus*): Moljerai!

MUARONAS (*drebedamas*): Tėve, jums pasivaideno, mudu repetavome Psichėją... jūs pamiršote savo tekstą... Kam jums prireikė griauti mano gyvenimą?

MOLJERAS: Išeik, arba aš iš tikrųjų tave persmeigsiu špaga.

MUARONAS: Šit kaip! (*Pauzė.*) Labai įdomu būtų žinoti, kas jums vaidins Don Žuaną? Gal jau Lagranžas? Cho-cho. (*Pauzė.*) Žiūrėkite, ponas de Moljerai, gali tekti pasigailėti šitos beprotybės. (*Pauzė.*) Aš, ponas Moljerai, laikau savo rankoje jūsų paslaptį.

Moljeras juokiasi.

Ponią Madleną Bežar jūs užmiršote? Ji arti mirties... vis meldžiasi... Bet, pone, Prancūzijoje yra karalius.

MOLJERAS: Niekingas geltonsnapi, ką tu čia paistai?

MUARONAS: Paistau? Iš čia aš vykstu tiesiai pas arkivyskupą.

MOLJERAS (*juokiasi*): Padėkosiu aš tau už šitą išdavystę. Dabar aš tave jau pažinau. Bet žinok, kol negirdėjau šitų tavo žodžių, mano širdis dar galėjo atsileisti, bet dabar jau – niekad. Nešdinkis, niekingas kvaily!

MUARONAS (*tarpdury*): Prakeiktas Sganarelis!

Moljeras čiumpa nuo sienos pistoletą. Muaronas dingsta.

MOLJERAS (*daužo duris, paskui sako pro rakto skylutę*): Gatvės merga!

Armanda garsiai rauda už durų.

Butonai!

Įeina B u t o n a s vienom kojine.

BUTONAS: Aš čia, pone.

MOLJERAS: Sąvadauji!

BUTONAS: Pone...

MOLJERAS: Kaip čia atsirado tavo batai?

BUTONAS: Žinote, pone...

MOLJERAS: Meluojį, iš akių matau, kad meluojį!

BUTONAS: Pone, kad galėtum pameluoti, reikia ką nors pasakyti. O aš dar nė vieno žodžio neištariau. Batus nusimoviau, nes... Matote vinis? Batai pakaustyti, tegul juos galas... kai tik žengiu – triukšmas, todėl juodu repetavo, užsirakinę nuo manęs.

ARMANDA (*už durų*): Jis teisybę kalba.

MOLJERAS: O kurių galų čia daržovės?

BUTONAS: Daržovės... buvę nebuvę... Jos niekuo dėtos. Aš jas iš turgaus parnešiau. (*Aunasi batus.*)

MOLJERAS: Armanda!

Tyla.

(*Kalba pro rakto skylutę.*) Tai ką, gal nori, kad aš numirčiau? Man susopo širdį...

BUTONAS (*pro rakto skylutę*): Tai ką, jūs norite, kad jis numirtų?... Jam susopo širdį...

MOLJERAS: Nešdinkis lauk! (*Spiria koja į krepšį. Butonas dingsta.*) Armanda... (*Sėdasi prie durų ant suoliuko.*) Mažumą dar pakentėk, aš jau greitai tave paliksiu, būsi laisva. Aš nenoriu mirti vienišas... Armanda...

Armanda įeina apsiverkusi.

Ar tu gali prisiekti?

ARMANDA: Prisiekiu.

MOLJERAS: Pasakyk man ką nors.

ARMANDA (*šniurkščiodama*): Toksai dramaturgas, o namie... namie... Nesuprantu, kaip tai sutelpta tavy. Kaip? Ką tu padarei? Skandalas visame Paryžiuje. Kodėl tu išvijai Muaroną?

MOLJERAS: Taip, iš tikrųjų. Baisi gėda. Bet juk jis, tu žinai, niekšas, gyvatės išpera... ak, negeras, negeras bernas, ir aš bijau dėl jo. Iš tikrųjų, įpuolęs į neviltį, dar ims slampinėti po Paryžių, juk aš jam užvožiau... Ak, kaip nemalonu!..

ARMANDA: Gražink Muaroną, gražink!..

MOLJERAS: Bent vieną dieną tegul pavaikšto, paskui aš jį gražinsiu.

UŽDANGA

TREČIAS VEIKSMAS

Iš akmenų sukrautas rūsys, apšviestas trižvakio sietyno. Stalas apdengtas raudona gelumbe, ant jo knyga ir kažkokie rankraščiai. Už stalo sėdi Šventojo rašto Kabalos nariai su kaukėmis, atšaliai krėsle, be kaukės, sėdi Š a r o n a s.

Atsiveria durys ir du juodai apsirengę, šiurpios išvaizdos vyrai įveda Muaroną surištom rankom ir su raiščiu ant akių. Jam atriša rankas ir akis.

MUARONAS: Kur mane atvedėt?

PJERO: Tai nesvarbu, mano sūnau. Nagi pakartok šitų doriausių brolių sueigoje savo skundą.

Muaronas tyli.

BROLIS JĖGA: Ką – žado netekai?

MUARONAS: Kch... šventasis arkivyskupe... aš tada tikriausiai tik apytikriai apie tai išgirdau... Verčiau aš nieko nesakysiu.

ŠARONAS: Atrodo, mano sūnau, kad tu šįryt būsi apšmeižęs man poną Moljerą.

Muaronas tyli.

BROLIS JĖGA: Atsakyk, gracingas nenaudėli, arkivyskupui.

Tyla.

ŠARONAS: Labai apgailestaudamas matau, mano sūnau, kad tu apšmeižei...

BROLIS JĖGA: Meluodami darome žalą, brangusis aktoriau. Tau reikės atsisėsti į kalėjimą, balandėli, kur tu ilgai šersi blakes. O bylai eigą mes vis tiek duosime.

MUARONAS (*dusliai*): Aš nešmeižiau.

BROLIS JĖGA: Netąsyk mano gyslų, pasakok.

Muaronas tyli.

Ei!..

Pro duris įeina du dar šiurpesnės išvaizdos vyrai, negu tie, kurie atvedė Muaroną.

(Žiūrėdamas į Muarono batus.) Dailūs tavo batukai, bet mačiau ir dailesnių. *(Budeliams.)* Atneškite tą ispanišką kurpaiteį.

MUARONAS: Nereikia. Prieš keletą metų, būdamas dar pusbernis, aš tupėdavau Šarlatano klavesine.

BROLIS JĖGA: O ko tu ten lindėdavai?

MUARONAS: Grodavau vidine klaviatūra. Atrodydavo, kad pats klavesinas skambina.

BROLIS JĖGA: Na, toliau.

MUARONAS: Klavesine... Ne, negaliu, šventasis tėve! Šįryt buvau išgėręs ir nebepamenu, ką jums pripaisčiau.

BROLIS JĖGA: Paskutinį kartą prašau kalbėti nesustojant.

MUARONAS: Aš... aną naktį girdėjau, kaip kažkas pasakė, kad ponas de Moljeras... vedė ne Madlenos de Bežar seserį... o jos dukrą...

BROLIS JĖGA: O kas taip pasakė?

MUARONAS: Veikiausiai man tai pasirodė.

BROLIS JĖGA: Na, tai kas tau pasirodė?

MUARONAS: Aktorius Lagranžas.

ŠARONAS: Dabar gana, dėkui tau, drauguži. Tu dorai būsi atlikęs savo pareigą. Nesigrauk. Kiekvienas ištikimas karaliaus pavaldinys ir bažnyčios sūnus laiko garbe pranešti apie nusikaltimą, kurį jis sužinojo.

BROLIS JĖGA: Jis visai nieko vyras. Iš pradžių man nepatiko, bet dabar matau, kad jis doras katalikas.

ŠARONAS *(Muaronui):* Tu, drauguži, vieną arba dvi dienas praleisi čia. Su tavimi bus visai gražiai elgiamasi. Gerai gausi valgytil o paskui važiuosi su manim pas karalių.

Muaronui užriša akis, suriša rankas ir išveda jį.

Broliai, laukiame dar vieno iš pašaliečių, kadangi jis pažįsta mano balsą, paprašysiu su juo kalbėti Brolį Ištikimybę.

Beldžiasi į duris. Šaronas užsismaukia vaurą ant veido ir pasislepia patamsyje.

Brolis Ištikimybė eina atidaryti durų. Pasirodo Ne pažįsta m o j i su kauke ir veda už rankos V i e n a a k į. Akys jam užrištos skarele.

VIENAAKIS: Žavingoji, kada jūs pagaliau leisite raištį nusirišti nuo akių? Galėjote pasitikėti ir mano žodžiu. Žegnokis, drėgna čia jūsų bute.

NEPAŽŪSTAMOJI SU KAUKĖ: Dar vieną laiptelį, markize. Taip. Nusiriškite. (*Slepiasi.*)

VIENAAKIS (*nusiriša raištį, dairosi*): A! Žegnokis! (*Išsyk dešine ranka išsitraukia špagą, o kaire – pistoletą ir atsistoja nugara prie sienos, parodydamas didelę gyvenimišką patirtį. Pauzė.*) Iš po kai kurių apsiaustų kyšo špagų smaigaliai. Dideliu būriu mane galėtumėt užmušti, bet įspėju, trejetas iš jūsų bus išneštas iš šitos duobės kojomis į priekį. Aš – „Žegnokis!“ Nė iš vietos! Kur ta maita, kuri mane įviliojo į šituos spąstus?

NEPAŽŪSTAMOJI SU KAUKĖ (*iš tamsos*): Aš čia, markize, bet aš visai ne maita.

BROLIS JĖGA: Fui, markize, šitaip apie damą...

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Prašom nusiraminti, niekas nemano jūsų pulti.

BROLIS JĖGA: Markize, paslėpkite savo pistoletą, jis spokso kaip išdurta akis ir drumščia pokalbį.

VIENAAKIS: Kur aš esu?

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Bažnyčios rūsyje.

VIENAAKIS: Reikalauju mane išleisti.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Jums durys visada atviros.

VIENAAKIS: Tai kam čia mane įviliojote, Žegnokis! Visų pirma, norėčiau žinoti, ar čia neruošiamas sąmokslas prieš karaliaus gyvybę?

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Teatleidžia jums dievas, markize. Čia susisirinkę karščiausi karaliaus gerbėjai. Jūs esate slaptame Šventojo rašto Kabalos posėdyje.

VIENAAKIS: Ha! Kabala! Aš netikėjau jos buvimu. Kam jai manęs prireikė? (*Slepia pistoletą.*)

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Malonėkite sėstis, markize.

VIENAAKIS: Dėkui. (*Sėdasi.*)

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Mes jus užjaučiame, markize.

KABALOS NARIAI (*vienu balsu*): Mes jus užjaučiame.

VIENAAKIS: O aš nelabai mėgstu būti užjaučiamas. Dėstykite reikalą.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Markize, mes norėjome jus įspėti, kad karaliaus dvare iš jūsų daro patyčias.

VIENAAKIS: Klystate. Mane vadina „Žegnokis“.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Prancūzijoje visi žino, kad jūs didelis dvikovos meistras! Todėl ir šnibždasi tik už jūsų nugaros.

VIENAAKIS (*trenkia špaga per stalą*): Sakykit, kas?

Kabalos nariai žegnojasi.

BROLIS JĖGA: Ko jūs čia triukšmaujate, markize?

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Visas dvaras šnibždasi.

VIENAAKIS: Sakykite, kas, nes trūks mano kantrybė!

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Tikimės, kad jūs girdėjote apie kažkokio Žano Batisto Moljero šlykščią pjesę, vadinamą „Tartiufu“?

VIENAAKIS: Aš Pale-Rojalio teatro nelankau, bet apie ją girdėjau.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Toje pjesėje bedievis komediantas tyčiojasi iš švento tikėjimo ir jo tarnų.

VIENAAKIS: Tai niekšelis!

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Tačiau ne vien tikėjimą įžeidė Moljeras. Neapkęsdamas aukštuomenės, jis ir ją iškoneveikė. „Don Žuaną“ matėte?

VIENAAKIS: Girdėjau ir apie jį. Bet ką bendro gali turėti d'Orsinji su Pale-Rojalio balaganu?

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Turime tikslių žinių, markize, kad šitas rašeiva jus pavaizdavo kaip savo herojų Don Žuaną.

VIENAAKIS (*dėdamas į dėklą špagą*): Kas per vienas tas Don Žuanas.

BROLIS JĖGA: Bedievis, niekšas, galvažudys ir, atleiskite, markize, moterų tvirkintojas.

VIENAAKIS (*persimainęs iš veido*): Šit kaip! Dėkoju jums.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ (*paėmęs nuo stalo rankraštį*): Gal norėtumėte susipažinti su medžiaga?

VIENAAKIS: Ne, dėkoju, neįdomu. Sakykite, o gal kas iš čia esančių mano, kad d'Orsinji teisingai šitaip šlykščiai pavaizduotas?

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Broliai, ar yra čia toks?

Visi Kabalos nariai griežčiausiai neigia.

Tokio neatsiras. Vadinasi, jūs matote, kuo vadovaudamiesi mes pakvietėme jus keistoku būdu į savo slaptą posėdį. Čia, markize, žmonės jūsų padėties ir jūs pats suprantate, kaip mums nemalonu...

VIENAAKIS: Puiku. Dėkoju jums.

BROLIS IŠTIKIMYBĖ: Didžiai gerbiamas markize, mes tikimės, kad tai, apie ką čia šiandien kalbėjome, liks tarp mūsų, taip pat niekas neturi žinoti, kas mes jums sutrukdėme.

VIENAAKIS: Būkite ramūs, ponai. O kur ta dama, kuri mane čia atvežė?

NEPAŽIŠTAMOJI SU KAUKĖ (*pasirodo*): Aš čia.

VIENAAKIS (*niauriai*): Prašau jūsų atleidžiamas, gerbiamoji.

NEPAŽIŠTAMOJI SU KAUKĖ: Teatleidžia jums dievas, markize, atleisiu ir aš. Eikite su manim, aš jus nuvesiu į tą pačią vietą, kur mudu susitikome. Leiskite jums vėl užrišti akis, nes ši garbinga visuomenė nenori, kad kas nors pamatytų kelią, kuris veda į jų posėdžių būstą.

VIENA AKIS: Jeigu tai būtina...

V i e n a a k i u i užriša akis ir N e p a ž i š t a m o j i išveda jį. Durys užsidaro.

ŠARONAS (*nusimeta vaurą ir išeina iš tamsos*): Šventojo rašto Kabalos posėdį skelbiu baigtą. Pasimelskime, broliai.

KABALOS NARIAI (*sustoja ir tyliai gieda*): Laudamus, tibi, Domine, rer aeternae gloriae...

... Didžiulė katedra. Mažytė arkivyskupo klausykla, joje dega žvakės.

Praeina dvi tamsios f i g ū r o s, pasigirsta kimus kuždesys: „Ar jūs matėte „Tartiuq“?.. Ar jūs matėte „Tartiuq“.

Pasirodo A r m a n d a ir L a g r a n ž a s, juodu veda už parankių M a d l e n a. Ši pražilusi, serganti.

MADLENA: Dėkui, Armanda. Dėkui ir jums, Lagranžai, mano ištikimasis drauge.

Vargonai groja.

LAGRANŽAS: Mudu čia jūsų palauksim. Štai arkivyskupo durys.

Madlena žegnojasi ir, tyliai pasibeldus, įeina į klausyklą. Armanda ir Lagranžas, susisupę į juodus apsiaustus, sėdasi ant suolo, ir tamsa juodu praryja.

ŠARONAS (*pasirodo klausykloje*): Prieikite, mano dukra. Jūs Madlena Bežar?

Vargonai nutyla.

Aš sužinojau, kad jūs viena iš dievobaimingiausių šios katedros dukrų, ir esate miela mano širdžiai. Aš ryžausi pats išklaudyti jūsų išpažinties.

MADLENA: Kokia garbė man, nusidėjėlei. (*Bučiuoja Šaronui rankas.*)

ŠARONAS (*laimindamas Madleną, pridengia jos galvą apdangalu*): Vargšele, jūs sergate?

MADLENA: Sergu, arkivyskupe.

ŠARONAS (*sielvartingai*): Ką gi, nori palikti šį pasaulį?

MADLENA: Noriu palikti šį pasaulį.

Vargonai aukštybėje.

ŠARONAS: Kuo sergi?

MADLENA: Gydytojai sako, kad sugedęs mano kraujas. Šėtoną regiu ir bijau jo.

ŠARONAS: Vargšė moteris! Kuo giniesi nuo velnio?

MADLENA: Maldomis.

Vargonai nutyla.

ŠARONAS: Už tai pamils ir išaukštins tave viešpats.

MADLENA: O ar jis manęs neužmirš?

ŠARONAS: Ne. Sakyk, kuo nusidėjai?

MADLENA: Visas gyvenimas nuodėmingas, mano tėve. Buvau didelė pasileidėlė, melavau, daug metų buvau artistė ir visus gundžiau.

ŠARONAS: O ar neprisimeni kokios nors itin sunkios savo nuodėmės?

MADLENA: Neprisimenu, arkivyskupe.

ŠARONAS (*liūdnei*): Kokie žmonės bepročiai. Ir nueisi tu su karšta vinim širdyje, ir ten jau niekas nebegalės tau jos ištraukti. Niekad! Ar žodžio „niekad“ reikšmę supratai?

MADLENA (*pagalvojusi*): Supratau. (*Išsigąsta.*) Ak, bijau!

ŠARONAS: Ir pamatysi tu degančius laužus, o tarp jų...

MADLENA: ... Sargybiniai vaikštinės ir vaikštinės...

ŠARONAS: ... ir šnibždės... kodėl gi tu nepalikai savo nuodėmės, kodėl atsinešei ją su savim?

MADLENA: O aš, lauždama rankas, į dievą šauksiuos.

Vargonai gaudžia.

ŠARONAS: Bet tada nebeišgirs tavęs viešpats. Ir kabosi ant grandinių ir tavo kojos degs ugnyje. Ir taip visada. Ar žodžio „visada“ reikšmę supratai?

MADLENA: Bijau suprasti. Supratusi aš tuo pat numirsiu. (*Silpnai sušunka.*) Supratau. O jeigu paliksiu ją čia?

ŠARONAS: Per amžius klausysies giesmių dievo garbei.

Pragysta vaikų balsai.

MADLENA (*graibo rankom, lyg tamsoje*): Kur jūs, šventasis ganytojau?

ŠARONAS (*dusliai*): Aš čia... Aš čia...

MADLENA: Noriu klausytis giesmių dievo garbei per amžių amžius. (*Aistringai kužda.*) Seniai, kažkada labai seniai aš gyvenau su dviem ir susilaukiau dukters Armandos ir visą gyvenimą kankinausi, nežinodama, kurio ji...

ŠARONAS: Ak, vargše...

MADLENA: Aš ją pagimdžiau provincijoje. Kai ji išaugo, atvežiau ją į Paryžių ir pristačiau kaip savo seserį. O jis, aistros pagautas, susidėjo su ja, bet aš nieko jam nepasakiau, nenorėjau, kad jis būtų nelaimingas. Todėl per mane galbūt jis papildė mirtiną nuodėmę, o aš likau pasmerkta degti pragare. Aš noriu skristi ir klausytis tų giesmių, kurios truks per amžių amžius.

ŠARONAS: O aš, arkivyskupas, dievo vardu duodu tau nuodėmių išrišimą ir atleidimą.

MADLENA (*verkdama iš džiaugsmo*): Ar dabar jau galiu skristi?

Vargonai.

ŠARONAS: Skrisk, skrisk...

Vargonai nuščiūva.

Jūsų duktė čia? Pašauk ją čionai, aš ir jai atleisiu, nes ji savo nuodėmę papildė iš nežinių.

MADLENA (*išeidama iš klausyklos*): Armanda, Armanda, seserie mano, atėik, arkivyskupas ir tave palaimins. Aš esu laiminga! Aš laiminga!..

LAGRANŽAS: Aš jus pasodinsiu į karietą.

MADLENA: O Armanda?

LAGRANŽAS: Grįšiu jos paimti. (*Nuveda Armandą į tamsą.*)

Armanda įeina į klausyklą. Šaronas žegnoja Armandą. Vargonai ima gausti.

ŠARONAS: Sakyk, ar tu žinai, kas dabar buvo pas mane?

ARMANDA (*pasibaisėjusi, staiga viską supratusi*): Ne, ne... Ji sesuo, ji mano sesuo...

ŠARONAS: Ji tavo motina. Aš tau atleidžiu. Bet šiandien pat bėk nuo jo, bėk...

Armanda, silpnai suklikusi krinta aukštelninka ant klausyklos slenksčio ir čia lieka gulėti nejudėdama. Šaronas dingsta. Vargonai gaudžia.

LAGRANŽAS (*sugrįžta iš patamsio*): Armanda, jums bloga?

Tamsa.

... Dienos metas. Karaliaus priimamasis. Prie stalo L i u d v i k a s, apsivilkęs tamsų surdutą su paausavimais. Priešais jį – tamsus ir išvargęs Š a r o n a s. Ant grindų sėdi Teisingasis Batsiuovys – taiso batą.

ŠARONAS: Prieš savo mirtį per išpažintį ji man tai patvirtino, tad aš, jūsų didenybe, nebelaikiau net reikalinga iškviesti aktorių Lagranžą, vengdamas išpūsti šį nešvarų reikalą. Ir kvotą nutraukiau. Jūsų didenybe, Moljeras didžiai susiteršė, padarydamas šį nusikaltimą. Tačiau teikitės pats spręsti, jūsų didenybe.

LIUDVIKAS: Dėkoju jums, mano arkivyskupe. Jūs pasielgėte teisingai. Aš laikau šį reikalą išaiškintą. (*Skambina varpeliu, kalba į erdvę.*) Tuojau pat iškvieskite Pale-Rojalio teatro direktorių poną de Moljerą. Pašalinkit sargybas iš šitų kambarių, aš su juo kalbėsiu vienas. (*Šaronui.*) Arkivyskupe, atsiųskite man tą Muaroną.

ŠARONAS: Tuojau, sere. (*Išeina.*)

TEISINGASIS BATSIUVYS: Didysis monarchai, matyt, kad be skundikų negali laikytis karalystė?

LIUDVIKAS: Prikąšk liežuvį, juokdary, taisyk batą. O art u nemėgsti skundikų?

TEISINGASIS BATSIUUVYS: Už ką turėčiau juos mėgti? Tai tikri pašlemėkai, jūsų didenybe!

Įeina Muaronas. Jo akys užguitos, išgąstingos ir jis taip atrodo, lyg būtų su drabužiais miegojęs. Liudvikas, kurį jis mato šitaip iš arti pirmą kartą, akivaizdu, – daro jam didelį įspūdį

LIUDVIKAS (*mandagiai*): Zacharijas Muaronas?

MUARONAS: Taip, jūsų malonybe.

LIUDVIKAS: Jūs klavesine lindėjote?

MUARONAS: Taip, sere.

LIUDVIKAS: Ponas de Moljeras jus išūnijo?

Muaronas tyli.

Aš jus klausiu.

MUARONAS: Taip.

LIUDVIKAS: Jis jus mokė aktorius meno?

Muaronas pravirksta.

Aš jus klausiu.

MUARONAS: Jis.

LIUDVIKAS: Kokiais sumetimais vadovaudamasis rašėte skundą karaliaus vardu? Čia parašyta: „norėdamas padėti teisingumui...“

MUARONAS (*nevalingai*): Taip, norėdamas...

LIUDVIKAS: Ar teisybė, kad jis sudavė jums per veidą?

MUARONAS: Teisybė.

LIUDVIKAS: Už ką?

MUARONAS: Jis užtiko savo žmoną su manim.

LIUDVIKAS: Šitaip. Per tardymą nebūtina taip sakyti. Geriau pasakyti šitaip: dėl intymių priekasčių. Kiek jums metų?

MUARONAS: Dvidešimt treji.

LIUDVIKAS: Galiu pranešti jums malonią žinią. Per tardymą jūsų skundas pasitvirtino. Kokio atpildo tikėtės gauti iš karaliaus? Pinigų norit?

MUARONAS (*krūptelėjęs. Pauzė*): Jūsų didenybe, leiskite man įstoti į karališkąjį Burgono teatrą.

LIUDVIKAS: Ne. Turimomis žiniomis jūs silpnas aktorius. Negalima.

MUARONAS: Aš – silpnas? (*Naiviai.*) O į diu Mare teatrą?

LIUDVIKAS: Taip pat ne.

MUARONAS: Tai kas man belieka daryti?

LIUDVIKAS: Kam jums ta nepatikima aktoriaus profesija? Jūs – niekuo nesusitepęs žmogus. Jei norite, jus priims į karališkąją tarnybą, į kriminalinę policiją. Paduokite pareiškimą karaliaus vardu. Pareiškimas bus patenkintas.

Muaronas išeina.

TEISINGASIS BATSIUVYS: Ant šakos jį pakabinti, ant šakos.

LIUDVIKAS: Nutilk, juokdary. (*Skambina varpeliu.*) Poną de Moljerą!

Vos tik M u a r o n a s išeina pro duris, kitose duryse pasirodo L a g r a n ž a s, įveda M o l j e r ą ir tuojau dingsta. Moljeras keistai atrodo: kreivai užsidėjęs apykaklę, perukas netvarkingas, veidas švininis, rankos dreba, špaga kabo kreivai.

MOLJERAS: Sere...

LIUDVIKAS: Kodėl atvykote su kažkokiu palydovu, nors buvote kviestas vienas.

MOLJERAS (*išgąstingai šypsodamasis*): Mano ištikimas mokinys, aktorius de Lagranžas... palydėjo. Ištiktas, teikitės, išklaudyti, širdies priepuolio, vienas aš negalėjau ateiti...Tikiuosi, kad niekuo neužrūstinau jūsų didenybės? (*Pauzė.*) Mane, teikitės išklaudyti, užgriuvo nelaimės... atleiskite,

kad ir savo tualetui aš nebepajėgiu būti atidus. Vakar numirė Madlena Bežar, o mano žmona Armanda tą pat valandą pabėgo iš namų... Viską metė... Sukneles, įsivaizduokite... komodą... žiedus... ir klaikų raštelį paliko... (*Išsitraukia iš kišenės kažkokį raštelį, meilikaudamas šypsosi.*)

LIUDVIKAS: Šventasis arkivyskupas pasirodė esąs teisus. Jūs ne tik savo kūrinuose įžeidinėjate tikėjimą, bet dare sate ir nusikaltėlis, jūs – bedievis.

Moljeras sustingsta.

Skelbiu jums nuosprendį dėl jūsų vedybų bylos: jums nevalia lankytis dvare, nevalia vaidinti „Tartiufo“. Tik todėl, kad jūsų trupė neišmirtų badu, leidžiu vaidinti Pale-Rojalyje jūsų juokingas komedijas, bet nieko daugiau... Ir nuo šios dienos nedirškite man kuo nors save priminti! Jūs liekate be karaliaus globos.

MOLJERAS: Jūsų didenybe, juk tai lygu pražūčiai... blogiau negu ešafotas... (*Pauzė.*) Už ką?

LIUDVIKAS: Šiomis savo skandalingomis vedybomis jūs metėte šešėlį karaliaus vardui.

MOLJERAS (*sudribdamas į krėslą*): Atleiskite... aš nebegaliu stovėti...

LIUDVIKAS: Važiuokite. Priėmimas baigtas. (*Išėina.*)

LAGRANŽAS (*dirsteli pro duris*): Ką?

MOLJERAS: Karietą... Parvešk... Pašauk...

Lagranžas dingsta.

Būtų Madlena, turėčiau su kuo pasitarti, bet ji mire. Kas čia darosi?

TEISINGASIS BATSIUVYS (*užjausdamas*): Ką? Tu į dievą netiki? Taip?... E... kaip tave surietė... Še obuolį...

MOLJERAS (*nejučiom ima obuolį*): Dėkui.

Š a r o n a s įeina, ilgai žiūri į Moljerą. Šarono akys žiba iš pasitenkinimo.

(*Pamatęs Šaroną, Moljeras atgyja – iki tol jis gulėjo krūtine užgriuvęs ant stalo. Keliasi, akys blykčioja...*) A, šventasis tėvas! Patenkintas? Tai už „Tartiufą“? Man dabar aišku, kodėl jūs taip uoliai šokotės ginti tikėjimo. Jūs buklus, mano šventasis tėve. Juk akivaizdu. Bičiuliai man dažnai sakydavo:

„Pavaizduokit kokių nors būdų tą bjaurybę vienuolį!“ Aš jus ir pavaizdavau. Nes kur rasi didesnį nešvankėlių už jus?

ŠARONAS: Aš galiuosi jūsų, nes kas pasuko į tą kelią, tas tikriausiai neišvengs kartuvių, mano sūnau.

MOLJERAS: Nevadinkite manes savo sūnumi, aš juk ne velnio vaikas. (*Išsitraukia špagą.*)

TEISINGASIS BATSIUVYS: Ko tu čia plūsties?

ŠARONAS (*sužaibavęs akimis*): Beje, kartuvių gal jums net nebereikės laukti. (Grėsmingai apsidairo.)

Iš už durų įeina V i e n a a k i s su lazda rankoje.

VIENAAKIS (*tylėdamas prieina prie Moljero, užmina jam ant kojos*): Pone, jūs pastūmėte mane ir neatsiprašėte. Jūs – akiplėša!

MOLJERAS (*negalvodamas*): Atleiskite... (*Itemptai.*) Jūs pastūmėte mane.

VIENAAKIS: Jūs – melagis!

MOLJERAS: Kaip jūs drįstate! Ko jums reikia iš manes?

Tuo metu įeina L a g r a n ž a s.

LAGRANŽAS (*veidas persimaino*): Maestro, tuoj pat išeikite! (*Jaudindamasis.*) Markize, ponas de Moljeras nesveikuoja.

VIENAAKIS: Aš jį radau su špaga rankoje. Jis sveikas. (*Moljerui.*) Mano pavardė d'Orsinji. Jūs, maloningasis pone, esate šunsnukis!

MOLJERAS: Aš jus kviečiu į dvikovą.

LAGRANŽAS (*pasibaisėjęs*): Išeikite! Tai – „Žegnokis!“

ŠARONAS: Ponai, ką jūs darote, karaliaus priimamajame, ak...

MOLJERAS: Kviečiu jus į dvikovą!

VIENAAKIS: Dalykas aiškus. Neverta man daugiau jūsų įžeidinėti. (*Grėsmingai linksmai.*) Tenuteisia mane dievas, didysis karaliau! Priimk mane, drėgnoji Bastilija! (*Lagranžui.*) Jūs, pone, būsite liudytojas. (*Moljerui.*) Pareikškite jam savo paskutinę valią dėl palikimo. (*Išsitraukia špagą, mėgina smaigalį.*) Neturite ką patvarkyti? (*Šaukia negarsiai ir pratisai.*) Žegnokis! (*Orą žegnoja špaga.*)

ŠARONAS: Ponai, atsipeikėkit!.. Ponai!.. (*Lengvai užlekia ant laiptų ir iš ten žiūri į dvikovą.*)

LAGRANŽAS: Tai tikriausia žmogžudystė!

TEISINGASIS BATSIUVYS: Karaliaus priimamajame skerdynės!

Vienaakis griebia Teisingąjį batsiuvį už apykaklės ir tas nutyla. Vienaakis puola Moljerą. Moljeras, švaistydamas špagą, slepiasi už stalo. Vienaakis šoka ant stalo.

LAGRANŽAS: Meskite špagą, mokytojau!

Moljeras metą špagą ir susmunka ant grindų.

VIENAAKIS: Imkite špagą!

LAGRANŽAS (*vienaakiui*): Jūs negalite nudurti žmogaus, kuris neturi špagos rankoje!

VIENAAKIS: Aš juk neduriu. (*Moljerui.*) Imkite špagą, niekingas baily!

MOLJERAS: Neįžeidinėkite manes ir nemuškite. Aš kai ką sunkiai besusigaudau. Aš turiu, teikitės išklaudyti, nesveiką širdį... ir žmona mane pametė... žiedai su brangakmeniais guli išmėtyti ant grindų... net savo suknelių nepasiėmė... nelaimė...

VIENAAKIS: Nieko nesuprantu!

MOLJERAS: Mano galva neišneša, kodėl jūs puolėte mane? Juk aš jus mačiau tik du kartus per visa gyvenimą. Jūs atnešėte man pinigų?.. Bet juk tai buvo seniai. Aš ligonis... tad prašau neliesti manes...

VIENAAKIS: Aš jus nukausiu po pirmo jūsų spektaklio. (*Deda špagą į dėklą.*)

MOLJERAS: Gerai... gerai... vis tiek...

Teisingasis batsiuovys staiga pašoka iš vietos ir dingsta. *L a g r a n ž a s* pakelia Moljerą nuo grindų, pačiumpa špagą ir ištempia *M o l j e r ą*. Vienaakis žiūri pavymui.

ŠARONAS (*nusileidžia nuo laiptų, degančiomis akimis. Pauzė*): Kodėl jūs jo nenudūrėte?

VIENAAKIS: Koks jūsų reikalas? Jis numetė špagą, žegnokis.

ŠARONAS: Mulkis!

VIENAAKIS: Ką? Sutanotas velnias!

ŠARONAS (*staiga spjauna į Vienaakį*): Tfu!

Vienaakis iki tiek apstulbęs, kad ir jis spjauna į Šaroną. Durys atsiveria, įlekia susijaudinęs Teisingasis Batsiuovys. Jam pridurmais įeina Liudvikas. Susivaidiję ne išsyk atsikvoši ir ne išsyk liaujasi spjaudęsi. Visi keturi ilgai bukaprotiškai spooks vienas į kitą.

LIUDVIKAS: Atleiskite, kad sutrukdžiau. (*Dingsta, uždaręs paskui save duris.*)

UŽDANGA

KETVIRTAS VEIKSMAS

Moljero butas. Vakaras. Žvakidėse dega žvakės. Netvarka. Rankraščiai išmėtyti. Moljeras su naktine kepuraite, baltiniais ir chalatanu, sėdi didžiuliame krėslė. Butonas – kitame. Ant stalo dvi špagos ir pistoletas. Ant kito stalo vakarienė ir vynas, kurį Butonas kartkartėm skanauja.

Lagranžas tamsiu apsiaustu, vaikštinėja ten ir atgal po kambarį ir nesuprasi, ar jis dejuoja, ar dainuoja.

LAGRANŽAS: A... tas klavesinas... klavesinas...

MOLJERAS: Liaukis, Lagranžai. Tu čia niekuo dėtas. Tai likimas, atsėlinęs į mano namus, viską iš manes išplėšė.

BUTONAS: Tikra teisybė. Mano taip pat tragiškas likimas. Aš juk Limože pyragėlius pardavinėjau... Ir niekas tų pyragėlių, žinoma, nenorėjo pirkti... Panorėjau tapti artistu ir pataikiau pas jus...

MOLJERAS: Patylėtum, Butonai...

BUTONAS: Tyliu.

Gaiži pauzė. Paskui girdėti laiptų girgždėjimas. Atsiveria durys ir įeina Muaronas. Jis ne su surdutu, bet su kažkokia nešvaria striuke. Susidėvėjęs, nesiskutęs ir apygirtis, rankoje žibintas. Sėdintieji prided ranką gaubteliu prie akių. Kai atpažįsta Muaroną, Lagranžas griebia nuo stalo pistoletą. Moljeras suduoda Lagranžui per ranką, Lagranžas iššauna ir pataiko į lubas. Muaronas, nė kiek nenustebeš, vangiai pasižiūri į tą vietą, kur pataikė kulka. Lagranžas griebia, kas pakliūva, trenkia į grindis asotį, puola prie Muarono, parverčia jį ant grindų, smaugia.

LAGRANŽAS: Nubausk mane, karaliau, nubausk... (*Staugdamas.*) Judai!

MOLJERAS (*skausmingai*): Butonai... Butonai... (*Dviese su Butonu atitraukia Lagranžą nuo Muarono. Lagranžui.*) O mane pribaisgi kaip tik tu... šitaip šaudydamas ir triukšmaudamas... Ką čia tu dabar? Žmogų mano bute nori užmušti?

LAGRANŽAS: Bjaurybė tu esi, Zacharijau Muarone, ar mane pažįsti?

Muaronas patvirtindamas linkteli.

Kur tu šiandien būnais – laukt mirties. Ryto tu jau nebepamatysi. (*Susisupa į apsiaustą ir nutyla.*)

Muaronas, lyg pritardamas, linkteli galva Lagranžui, atsiklaupia prieš Moljerą ir nusilenkia iki žemės.

MOLJERAS: Ką gero pasakysi, sūnau? Juk nusikaltimas jau išaiškintas, ko tu dar ieškai mano namuose. Apie ką dar ruošiesi rašyti karaliui? O gal įtari, kad aš dar ir pinigų padirbinėju? Išgriok spintas ir komodas, aš leidžiu.

Muaronas antrąkart nusilenkia.

Ko čia dabar linkčioji, sakyk, ko čia tau prireikė?

MUARONAS: Gerbiamasis ir brangusis mano mokytojai, jūs manote, kad aš atėjau prašyti atleidimo. Ne. Aš atėjau, nes noriu jus nuraminti: ne vėliau kaip vidurnaktį aš pasikarsiu po jūsų langais, nes toliau aš jau nebegaliu gyventi. Štai virvė. (*Išsitraukia iš kišenės virvę.*) Ir štai raštelis. „Aš iškeliauju į pragarą.“

MOLJERAS: Tai bent nuramino.

BUTONAS (*nugėręs vyno*): Taip, labia sunkus šis atvejis. Vienas filosofas yra pasakęs...

MOLJERAS: Patylėk, Butonai.

BUTONAS: Tyliu.

MUARONAS: Aš atėjau pabūti šalia jūsų. O į poniją Moljer, gyvas išlikęs, niekad nebepažvelgčiau.

MOLJERAS: Tau ir nebeteks į ją pažvelgti, mano sūnau, todėl, kad ji išėjo ir aš amžinai likau vienas. Aš nežaboto būdo, tad pirma ką nors padarau, o jau tik paskui apie tai pagalvoju. Ir štai, pagalvojęs ir pasimokęs iš visko, aš tau atleidžiu ir grąžinu į savo namus. Įeik.

Muaronas pravirksta.

LAGRANŽAS (*praskleidęs savo apsiaustą*): Jūs, mokytojai, ne žmogus, ne žmogus. Jūs – mazgotė, su kuria plaunamos grindys.

MOLJERAS (*jam*): Ižūlus šunyti! Nepaistytk apie tai, ko nesupranti. (*Pauzė. Muaronui.*)
Stokis! Pratrinsi kelnes.

Pauzė.

Muaronas atsistoja.

Pauzė.

Kur surdutas?

MUARONAS: Smuklėj užstačiau.

MOLJERAS: Už kiek?

Muaronas numoja ranka.

(*Niurzgėdamas.*) Tai kiaulystė – atlasinį surdutą paliko smuklėje. (*Butonui.*) Išpirkti surdutą.
(*Muaronui.*) Tu, sako, klaidžiojai, klaidžiojai ir net pas karalių užklydai.

MUARONAS (*mušdamasis į krūtinę*): Ir pasakė man karalius: seklys būk, seklys... Iš jūsų, sako, prastas aktorius...

MOLJERAS: Ak, žmogiškoji širdie! Karalius suklydo: tu puikiausias aktorius, o į seklius netinki, ten reikia kitokios širdies. Vieno aš gailiuosi – nebeilgai teks man vaidinti su tavim. Užsiundė ant manęs, mano sūnau, vienaakį šunį – muškietininką. Aš netekau karaliaus globos ir tikriausiai dabar paskers mane. Man reikia bėgti.

MUARONAS: Mokytojau, kol aš gyvas, jam nepavyks jūsų nudurti, patikėkite manim! Jūs žinote, kaip aš moku valdyti špagą.

LAGRANŽAS (*iškišęs ausį iš apsiausto*): Tu nuostabiai valdai špagą, tai teisybė. Bet tu, šlykščioji gyvate, prieš prisiartindamas prie „Žegnokis“, užpirk sau katedroje gedulingas mišias.

MUARONAS: Iš užpakalio nudursiu.

LAGRANŽAS: Taip, šitaip tu gali padaryti.

MUARONAS (*Moljerui*): Neatsitrauksiu nė valandėlės nuo jūsų, namie ir gatvėje, dieną ir naktį, dėl to aš dabar ir esu čia.

LAGRANŽAS: Neatsitrauksi kaip seklys.

MOLJERAS (*Lagranžui*): Užsikimštum savo burną nériniaus.

MUARONAS: Mielasis Registre, neįžeidinėkit manes, kam įžeidinėti tą, kuris nebegali tau atsakyti. Nereikia manes liesti – aš žmogus su dėme. Ir nepulk manes šiandakt. Nudėsi mane, tave pakars, o Kabala vienišą maestro pribaišs.

MOLJERAS: Tu gerokai išgudrėjai per tą laiką, kai išėjai iš namų.

MUARONAS (*Lagranžui*): Žinok, maestro todėl bedievis, kad parašė „Tartiufą“. Aš buvau Kabalos rūsyje... Įstatymai jo nebeginia – vadinasi, visko galima laukti.

MOLJERAS: Žinau. (*Krūpteli.*) Beldžia?

MUARONAS: Ne. (*Lagranžui.*) Imk pistoletą ir žibintą, eisime sargybą.

L a g r a n ž a s i r M u a r o n a s i m a g i n k l u s , ž i b i n t ą i r i š e i n a . P a u z ė .

MOLJERAS: Tironas, tironas...

BUTONAS: Apie ką jūs dabar kalbate, maestro?

MOLJERAS: Apie Prancūzijos karalių...

BUTONAS: Tylėkite!

MOLJERAS: Apie Liudviką Didįjį! Tironas!

BUTONAS: Viskam galas. Abu būsime pakarti.

MOLJERAS: Ak, Butonai, aš šiandien vos nenumiriau iš baimės. Auksinis stabas, o akys, patikėk, smaragdinės. Mano rankas išmušė šaltas prakaitas. Viskas siūbavo, kreivuliavo, šonu plaukė, suvokiau tik vieną – kad jis mane smaugia! Stabas!

BUTONAS: Abu būsim pakarti, ir aš taip pat. Gretimai aikštėje. Tai va čia jūs tabaluojate, o kiek atokiau ir aš. Be kaltės pražuvęs Žanas Žakas Butonas. Kur aš? Dangaus karalystėje. Nebeatpažįstu vietovės.

MOLJERAS: Aš jam visa gyvenimą laičiau pentinus ir vis galvojau: nesutraišyk. Ir štai vis dėlto – sutraiškė. Tironas!

BUTONAS: O būgnas dunda ir dunda aikštėje. Kas ne laiku kyštelėjo liežuvį? Tas kabės iki pat pilvo.

MOLJERAS: Už ką? Supranti, širyt aš jį klausiu – už ką? Niekaip nesuprantu... Aš jam sakau: jūsų didenybe, man nepakenčiamas toks elgesys, aš protestuoju, aš esu įžeistas, jūsų didenybe, teikitės paaiškinti... Teikitės... gal aš jums per mažai pataikavau? Gal per mažai šliaužiojau? Jūsų didenybe, kur jūs rasite kitą tokį palaižūną, kaip Moljeras?.. O kodėl aš taip dariau, Butonai? Dėl „Tartiufo“. Dėl jo aš žeminausi. Tikėjausi rasiąs sąjungininką. Radau! Niekad nesizemink, Butonai! Neapkenčiu šitos karališkos tironijos.

BUTONAS: Maestro, jums paminklą pastatys. Mergaitę prie fontano, o iš jos burnytės trykšt srovė. Jūs esate įžymybė, bet nutilkite... Kad jums liežuvis nudžiūtų... Už ką jūs mane žudote?..

MOLJERAS: O ką dar aš galėjau padaryti, kad įrodyčiau esąs kirminas? Bet, jūsų didenybe, aš esu rašytojas, aš galvoju ir, žinote, protestuoju... ji ne mano duktė! (*Butonui.*) Pakvieskite čionai Madleną Bežar, aš noriu pasitarti.

BUTONAS: Ką jūs, maestro!

MOLJERAS: A... ji mirė... Kodėl, mano senute, kodėl nemokei tu manes, kodėl manes tu nemušei? Ar supranti, žvakes, sako, uždegsim... aš ateisiu pas tave... (*Nusiminęs.*) Žvakės dega, o jos nebėra... Aš tada tavo surdutą perplėšiau... Še tau luidorą už surdutą.

BUTONAS (*verkšlendamasis*): Aš ką nors pašauksiu... Tai buvo prieš dešimt metų, ką jūs...

MOLJERAS: Sudėk visus daiktus. Rytoj suvaidinsiu paskutinį kartą ir bėgsime į Angliją. Kaip kvaila! Jūroje pučia vėjas, ten svetima kalba, ir iš viso kuo čia dėta Anglija, čia visai kiti dalykai...

Atsiveria durys, tarpdury pasirodo senės Rene galva.

RENE: Ten jūsų kažkokia vienuolė teiraujasi.

MOLJERAS (*išsigąsta*): Manęs? Kas? Kokia vienuolė?

RENE: Juk jūs pats sakėt, kad duosit jai skalbti teatro kostiumus.

MOLJERAS: Ak, sena paika Rene, kaip ji mane išgąsdino!

RENE: Kuo aš čia dėta. Jūs patys liepėte.

MOLJERAS: Niekam nieko aš neliepiu.

Rene dingsta. Pauzė.

Taip, dar ką reikėtų padaryti? Ak, tas surdutas... Nagi parodyk, kur aš jį tau perplėšiau?

BUTONAS: Maestro, prigulkite dėl dievo meilės! Koks surdutas?

Moljeras staiga slepiasi po antklode, užsikloja ja ir galvą.

Visagalis dieve, padaryk taip, kad niekas nebūtų girdėjęs, ką jis čia kalbėjo. Reikia griebtis gudrybės. (*Ne savo balsu garsiai, lyg būtų tęsiamas pokalbis.*) Ką jūs pasakėte, maloningasis pone? Kad mūsų karalius geriausias, šauniausias karalius pasaulyje? Aš nieko prieš. Aš pritariu jūsų nuomonei.

MOLJERAS (*po antklode*): Nei krislelio talento!

BUTONAS: Tylėkite! (*Ne savo balsu.*) Taip, aš šaukiau, šaukiu ir šauksiu: tegyvuoja karalius!

Į langą beldžiasi.

Moljeras sunerimęs iškiša galvą iš po antklodės. Butonas atsargiai praveria langą, lange pasirodo susirūpinęs Muaronas su žibintu.

MUARONAS: Kas čia rėkia? Kas atsitiko?

BUTONAS: Nieko neatsitiko. Kodėl būtinai turi kažkas atsitikti? Aš kalbėjausi su ponu de Moljeru ir sušukau: tegyvuoja karalius! Ar turi Butonas teisę ką nors šaukti? Jis ir šaukia. Tegyvuoja karalius!

MOLJERAS: Dieve, koks negabus kvailys!

... Aktorių grimo kambarys Pale-Rojalyje. Kaip ir anksčiau kabo sena žalia afiša ir taip pat prie kryžiaus dega spingsulė ir žalias žibintas Lagranžo kambaryje. Bet už uždangų girdėti triukšmas ir švilpimas. Krėslė sėdi M o l j e r a s su chalatų ir kepuraitė, nusigrimavęs karikatūrišką nosį, Moljeras labia keistai nusiteikęs, lyg išgėręs. Šalia jo – juodais daktarų kostiumais, be grimo, Lagranžas ir diu Kruazi. Matyti išmėtytos karikatūrinės daktarų kaukės.

Atsiveria durys ir įbėga B u t o n a s. M u a r o n a s scenos pradžioje stovi nejudėdamas nuošaliau, su juodu apsiaustu.

MOLJERAS: Na kaip! Jau numirė?

BUTONAS (*Lagranžui*): Špaga...

MOLJERAS: Paprašysiu kreiptis į Pale-Rojalio direktorių, o ne į aktorius... Aš dar čia šeimininkas per šį paskutinį spektaklį.

BUTONAS (*jam*): Tai mat, numirė. Špaga pataikė į širdį.

MOLJERAS: Dangaus karalystė jam. Nieko čia nebepakeisi...

SUFLERIS (*dirsteli pro duris*): Kas čia darosi?

LAGRANŽAS (*pabrėžtinai garsiai*): Kas čia darosi? Muškietininkai įsibrovė į teatrą ir užmušė durininką.

SUFLERIS: E! (*Dingsta.*)

LAGRANŽAS: Aš, teatro sekretorius, pareiškiu. Teatre pilna muškietininkų be bilietų ir man nežinomų asmenų. Juos sutvarkyti aš bejėgis ir draudžiu toliau vaidinti.

MOLJERAS: Na... na... na!.. Jis draudžia! Neužmiršk, kas esąs! Palyginus su manim, tu vaikigalis, o aš jau žilas, štai kas...

LAGRANŽAS (*pašnabždomis Butonui*): Jis gėrė?

BUTONAS: Nė lašo.

MOLJERAS: Ką aš čia dar norėjau pasakyti?

BUTONAS: Auksinis ponas de Moljerai...

MOLJERAS: Butonai!..

BUTONAS: ...nešdinkis lauk!.. Aš žinau, dvidešimt metų aš su jumis ir nuolat girdžiu šitą frazę arba – tylėk, Butonai! Ir aš pripratau. Jūs mane mylite, maestro, ir vardan šitos meilės maldauju, atsiklaupęs, nutraukite spektaklį ir bėkite – karieta paruošta.

MOLJERAS: Iš kur tu ištraukei, kad aš tave myliu? Tu plepys. Manęs niekas nemyli. Mane erzina, mane persekioja! Arkivyskupas pasirūpino, kad manes nelaidotų kapinėse. Taigi, visi gulės

aptvare, o aš nudvėsiu patvory. Tad žinokite, kad man nereikia jų kapinių, spjaut man ant jų! Visą gyvenimą jūs mane persekiojate, jūs visi mano priešai.

DIU KRUAZI: Bijokite dievo, maestro, nes...

LAGRANŽAS (*Butonui*): Kaip vaidinti, kai šitaip darosi, kaip vaidinti?

Už uždangų švilpimas ir triukšmas.

Štai!

MOLJERAS: Užgavėnės! Juk nebe pirmą kartą Pale-Rojalyje daužo sietynus. Parteris linksminasi.

BUTONAS (*grėsmingai*): Vienaakis teatre.

Pauzė.

MOLJERAS (*nuščiuvęs*): A... (Išgąstingai.) Kur Muaronas?

(Puola prie Muarono ir slepiasi po jo apsiaustu.)

Muaronas, prašiepęs dantis, apglėbęs Moljerą.

DIU KRUAZI (*pakuždom*): Reikia pakviesti gydytoją...

MOLJERAS (*išsikišęs iš po apsiausto, baikščiai*): Scenoje jis negali manes paliesti, a?

Tyla.

Durys atsiveria ir įbėga R i v a l. Ji originaliu kostiumu, kaip ir visuomet pusnuogė, ant galvos daktaro skrybėlė, akinių ratilai.

RIVAL: Daugiau nebegalima užtęsti antrakto. Arba vaidinkime...

LAGRANŽAS: Nori vaidinti, ką darysim?

RIVAL (*ilgai žiūri į Moljerą*): Vaidinkim.

MOLJERAS (*išlįsdamas iš po apsiausto*): Tai bent moteris! Narsioji mano senute, eikš, aš tave pabučiuosiu. Argi galima, pradėjus paskutinį spektaklį, neužbaigti. Jinai supranta. Jau dvylika metų tu su manim vaidini ir, patikėk, per tą laiką nė karto nemačiau tavęs apsirengusios, tu visados nuoga.

RIVAL (*bučiuodama jį*): E, Žanai Batistai, karalius jums dar atleis.

MOLJERAS (*niauriai*): Jis... taip...

RIVAL: Jūs klausykite manęs?

MOLJERAS (*pagalvojęs*): Klausysiu. O jų ne. (*Kažkaip keistai trūkteli koja.*) Jie kvailiai. (*Staiga krūptelėjęs ir išsyk pasikeitęs.*) Atleiskite man, ponai, aš leidau sau nešvankybę. Pats nesuprantu, kaip tai man ištrūko. Aš susijaudinęs. Būtumėt mano vietoj. Ponas diu Kruazi...

DIU KRUAZI, LAGRANŽAS, BUTONAS (*vienu balsu*): Mes nepykstam!

RIVAL: Po paskutinės jūsų frazės mes iškart nuleisime jus į liuką, paslėpsime grimo kambaryje iki ryto, o auštant jūs paliksite Paryžių. Sutinkate? Tada pradedame.

MOLJERAS: Sutinku. Pradedame paskutinį paveikslą.

D i u K r u a z i , L a g r a n ž a s ir M u a r o n a s griebia savo kaukes ir dingsta. Moljeras apkabina Rival, ir ta dingsta. Moljeras nusivelka chalatą. Butonas atskleidžia uždangą, skiriančią mus nuo scenos. Scenoje didžiulė lova, balta statula, tamsus portretas, staliukas su varpeliu. Sietynai užkardyti žaliais ekranais ir nuo to scenoje naktinė jauki šviesa. Būdelėje užsidega žvakės, joje pasirodo Sufleris. Už didžiosios uždangos triukšmauja salė, kartkartėm nuskardi grėsmingas švilpimas. Moljeras, ūmai pasikeitęs, su nepaprastu lengvumu šokte išoka į lovą, atsigula, apsikloja antklode.

MOLJERAS (*sufleriui, pakuždom*): Pradėk!

Pasigirsta gongo dūžis, už uždangos nuščiūva sale. Pradedą groti linksma, paslaptinga muzika. Moljeras pradeda knarkti. Šiugždėdama krinta didžioji uždanga. Jaučiama, kad teatras perpildytas. Kraštutinėje paausuoatoje ložėje vibžda kažkokie įtartini veidai. Muzika su griausmingais litaurų dūžiais, tiesiog iš grindų išdygsta L a g r a n ž a s su neįsivaizduotina nosim, juoda aukšta kepuraite, palinkęs žiūri į Moljero veidą.

MOLJERAS (*pasibaisėjęs*): Naktį brautis!.. Tai šėtonas!

Išsinešdinkit vikriai!

Muzika.

LAGRANŽAS: Terapeutas aš – Purgonas,

Jūs nerėkit taip žiauriai!

MOLJERAS (*sėdasi, siaubo apimtas, lovoje*): Man atleiskit! Dar čia matos!

Ant sienos atsiveria portretas ir iš jo išsikiša D i u K r u a z i – girtas snukis su raudona nosim, su daktariškais akiniais ir kepuraite.

Dar čia vienas. (*Portretui.*) Aš džiaugiuos...

DIU KRUAZI (*girtu bosu*): Venerologų deputatas

Atvykstu pas jus svečiuos.

MOLJERAS: Nematyta, negirdėta.

Statula griūva ir iš jos išlekia R i v a l.

Incidentas nejaukus.

RIVAL: Medicinos fakultetų

Prezidentas įžymus.

Salėje: „Ga-ga-ga!“ Iš grindų išauga baisenybė – neįtikimo ūgio gydytojas.

MOLJERAS: Daktaras tiesiog lig pat lubų.

Žmonės! (*Skambina varpeliu.*) Gelbėkit, baisu.

Ant lovos sujuda pagalvės ir iš jų iškyla M u a r o n a s.

MUARONAS: Diafuaras gydyt scuba.

Štai ir aš jau čia esu.

Krinta tolimiausia, trečioji uždanga, ir už jos išauga choras – tai gydytojai ir vaistininkai su juokingom ir keistom kaukėm.

MOLJERAS: Ir už ką toks pagerbimas?

Naktį galite privelt.

RIVAL: Padarytas nutarimas...

DAKTARŲ CHORAS (*užgriaudžia*): Jus į daktarus pakelt!

RIVAL: Gydote jūs skrandį savo...

MOLJERAS: Negaliu nei gult, nei sėst!

RIVAL: Bene, bene, bene, bene!

DAKTARŲ CHORAS: Novus doctor dignus est!

DIU KRUAZI: Na, sakykit, sergat luesu?

MOLJERAS: Gydau šešerius metus!

Salėje: „Ga-ga-ga!“

LAGRANŽAS: Bravo, bravo, bravo, bravo.

Koks atsakymas puikus!

RIVAL: Su žiniom jis, mokslo vyras...

DIU KRUAZI: Taip ir kerta iš peties!

Iš ložės staiga pasirodo V i e n a a k i s, sėdasi ant jos krašto ir laukdamas sustingsta.

MUARONAS: Daktaru ir bakalauru.

DAKTARŲ CHORAS: Danguje jie bus išties!

MOLJERAS (*staiga juokingai griūva*): Madleną kvieskit... Pasitarti... Padėkit...

Salėje: „Ga-ga-ga!“

Parteri, nesijuok, tuojau, tuojau... (*Nuščiūva.*)

Muzika dar keletą akimirų groja, paskui išskysta... sustoja. Scenoje sąmyšis.

LAGRANŽAS (*nusiėmęs kaukę, prie rampos*): Ponai, ponas de Moljeras, atliekantis Argano vaidmenį, pagriuovo... (*Jaudinasi.*) Spektaklio negalime užbaigti.

Tyla. Paskui šūksnis iš ložės: „Pinigus gražinkit!“ Švilpimas. Triukšmas.

MUARONAS (*nusiėmėš kaukė*): Kas rėkė dėl pinigų? (*Išsitraukia špagą, mėgina jos smaigalį.*)

BUTONAS (*scenoje, naiviai*): Iš tikrųjų, kas čia šitaip galėjo rėkti?

MUARONAS (*rodydamas į ložę*): Jūs, o gal jūs?

Tyla.

(*Vienaakiui.*) Šlykštus žvėrie!

Vienaakis, išsitraukęs špagą, užlipa ant scenos.

MUARONAS (*sėlina kaip katinas prie jo*): Eikš, eikš. Ateik čionai! (*Susilyginęs su Moljeru, žiūri į jį; įsmeigia špagą į grindis, pasisuka ir išeina iš scenos.*)

Sufleris būdelėje staiga pravirksta. Vienaakis žiūri į Moljerą, įdeda špagą į dėklą ir nueina nuo scenos.

LAGRANŽAS (*Butonui*): Uždangą, pagaliau!

Choras sustingęs dabar sujuda, g y d y t o j a i ir v a i s t i n i n k a i puola prie Moljero, būriu apsupa jį ir išneša.

Butonas pagaliau nuleidžia uždangą, už jos ima staugti sale. Butonas išbėga paskui tuos, kurie neša Moljerą.

LAGRANŽAS: Ponai, padėkite man! (*Kalba pro uždangos praskiepą.*) Ponai, prašom... išsiskirstyti... Mus ištiko nelaimė!

RIVAL (*kitame praskiepe*): Ponai, prašom jus... Ponai... Ponai.

Uždanga išsipučia, smalsuoliai karias ant scenos.

DIU KRUAZI (*trečiame praskiepe*): Supraskite, ponai!.. Skirstykitės, ponai... Spektaklis baigtas...

Gęsta paskutinė žvakė ir scena nugrimsta į tamsą. Išžiėbia spingsulė prie kryžiaus. Scena atidengta, tamsi ir tuščia. Netoli Moljero veidrodžio sėdi susigūžusi tamsi figūra. Į sceną atplaukia žibintas; įeina tamsus L a g r a n ž a s.

LAGRANŽAS (*rimtu ir rūščiu balsu*): Kas dar čia pasiliko? Kas čia?

BUTONAS: Tai aš, Butonas!

LAGRANŽAS: Kodėl jūs neinate prie jo?

BUTONAS: Nenoriu.

LAGRANŽAS *(įeina į savo grimo kambarį, sėdasi, žibintas jį apšviečia žalia šviesa. Jis atsiverčia knygą, kalba ir rašo. „Vasario septynioliktoji. Ketvirtą kartą vaidinome pono de Moljero sukurtą pjesę „Tariamasis ligonis“. Dešimtą valandą vakaro ponas de Moljeras, vaidinęs Arganą, pargriuvo scenoje ir čia pat, neatlikęs atgailos, nepermaldaujamos mirties buvo išplėštas iš mūsų tarpo.“ Pauzė. Tatai paženklinu dideliu juodu Kryžiumi. (Galvoja.) Kokia buvo to priežastis? Kokia? Kaip užrašyti?.. To priežastis buvo karaliaus nemalonė ir juodoji Kabala!.. Taip ir užrašysiu! (Rašo.)*

PABAIGA